

Rámcový vzdělávací program

pro obor vzdělání

Kombinované lyceum

(návrh)

Březen 2008

Zpracování tohoto Rámcového vzdělávacího programu bylo součástí projektu „Z lavic k mezinárodním projektům“, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem (ESF), státním rozpočtem České republiky a rozpočtem Hlavního města Prahy. ESF napomáhá rozvoji zaměstnanosti podporou zaměstnatelnosti, podnikatelského ducha, rovných příležitostí a investicemi do lidských zdrojů.

Obsah*

1. Charakteristika rámcových vzdělávacích programů středního odborného vzdělávání	3
2. Cíle středního odborného vzdělávání	6
3. Pojetí RVP Kombinované lyceum	8
4. Kompetence absolventa	9
5. Uplatnění absolventa	14
6. Organizace vzdělávání	15
7. Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání	16
8. Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání	44
9. Průřezová témata	46
10. Zásady tvorby školního vzdělávacího programu (ŠVP)	54
11. Základní podmínky pro uskutečňování vzdělávacího programu	57
12. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných	59
13. Využití rámcových vzdělávacích programů ve vzdělávání dospělých	63

Spoluautoři RVP Kombinované lyceum:

Koncepce a pojetí RVP:

Ing. Ivan Smolka, Mgr. Břetislav Kožušník, Ing. Petr Šimek

Humanitní studia:

Ing. Ivan Smolka, Mgr. Táňa Smolková, PhDr. Kateřina Soudná
Mgr. Břetislav Kožušník, Mgr. Beata Krejzová, Mgr. Alena Seberová PhD.

Technická studia:

Ing. Ľubica Havelková, Ing. Irena Miksová

Přírodovědná studia:

Mgr. Dušan Pleštil PhD., Mgr. Jiří Šimek

Estetické vzdělávání:

PaedDr. Kateřina Gavlasová, Mgr. Břetislav Kožušník, Mgr. Helena Kožušníková
Mgr. Beata Krejzová

Zeměpis:

Ing. Ivan Smolka, Mgr. Martin Kovář, Mgr. Břetislav Kožušník

* Celý text tohoto návrhu RVP Kombinované lyceum je barevně rozlišen takto: černý text byl převzat ze schváleného RVP Technické lyceum; tmavě modrý text byl dopracován pro RVP Kombinované lyceum; červený text je dočasný (různé poznámky, které nebudou obsaženy v konečném znění).

1. Charakteristika rámcových vzdělávacích programů středního odborného vzdělávání

1.1 Funkce rámcových vzdělávacích programů

Národní program vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha, a zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) zavádějí do vzdělávací soustavy nový systém vzdělávacích programů. Kurikulární dokumenty jsou tvořeny na dvou úrovních: státní – v podobě Národního programu vzdělávání a rámcových vzdělávacích programů (RVP) a školní – v podobě školních vzdělávacích programů (ŠVP), podle kterých se uskutečňuje vzdělávání v konkrétní škole. Nový systém tvorby vzdělávacích programů je pouze jedním z článků kurikulární reformy. Dalším je změna vlastního procesu výuky, její modernizace s cílem zlepšit kvalitu vzdělávání a připravenost žáků na život v 21. století.

RVP pro střední odborné vzdělávání jsou:

- státem vydané pedagogické (kurikulární) dokumenty, které vymezují závazné požadavky na vzdělávání v jednotlivých stupních a oborech vzdělání, tzn. zejména výsledky vzdělávání, kterých má žák v závěru studia dosáhnout, obsah vzdělávání, základní podmínky realizace vzdělávání a pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů;
- závazným dokumentem pro všechny školy poskytující střední odborné vzdělávání, které jsou povinny jej respektovat a rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů;
- veřejně přístupným dokumentem pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost;
- otevřeným dokumentem, který bude po určitém období platnosti nebo podle potřeby inovován.

RVP pro střední odborné vzdělávání usilují o:

- vytvoření pluralitního vzdělávacího prostředí a podporu pedagogické samostatnosti škol, a proto vymezují pouze požadované výstupy (výsledky vzdělávání) a nezbytné prostředky pro jejich dosažení, zatímco způsob realizace vymezených požadavků ponechávají na školách;
- lepší uplatnění absolventů středního odborného vzdělávání na trhu práce a jejich připravenost dále se vzdělávat, popřípadě se bezproblémově rekvalifikovat, a vést kvalitní osobní i občanský život.
- zvýšení kvality a účinnosti středního odborného vzdělávání.

1.2 Pojetí rámcových vzdělávacích programů

- RVP jsou zpracovány pro obory vzdělání zařazené v nové soustavě oborů vzdělání. Pro každý obor vzdělání existuje jeden RVP.
- Vzdělávání vymezené v RVP vychází ze čtyř cílů vzdělávání pro 21. století formulovaných komisí UNESCO (tzv. Delorovy cíle)¹: učit se poznávat, učit se učit, učit se být, učit se žít s ostatními.
- Požadavky na odborné vzdělávání a způsobilosti (kompetence) absolventů vycházejí z požadavků trhu práce popsanych v profesních profilech a kvalifikačních standardech, na jejichž zpracování se podíleli představitelé zaměstnavatelů.
- Na rozdíl od dosavadních učebních dokumentů, které vymezují obecné cíle vzdělávání a zejména učivo (obsah vzdělání), které se mají žáci naučit, RVP stanovují především výsledky (výstupy) vzdělávání – co má žák umět a být schopen na určité úrovni odpovídající jeho předpokladům prokázat. Učivo není cílem vzdělávání, ale prostředkem k dosažení požadovaných výstupů.
- RVP jsou zpracovány tak, aby zajišťovaly srovnatelnou úroveň odborného vzdělávání a přípravy všech absolventů a aby zároveň umožňovaly škole reagovat na potřeby trhu práce v regionu nebo vytvářet

¹ Učení je skryté bohatství. Zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“. Praha, Pedagogická fakulta UK, Ústav výzkumu a rozvoje školství 1997.

odborná zaměření pro určité skupiny odborných činností.

- RVP kladou důraz na význam všeobecného vzdělání pro rozvoj žáků a na jeho průpravnou funkci pro odborné vzdělávání a pro získání kompetencí potřebných k výkonu povolání. Všeobecné vzdělávání je důležité pro celoživotní vzdělávání (učení), pro porozumění současným jevům ve společnosti i rychlému vývoji vědy a techniky a pro přizpůsobení se měnícím se životním i pracovním podmínkám.
- Do všeobecného vzdělávání je nově začleněno vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích (ICT) a základní ekonomické vzdělávání (kromě oborů, kde obě oblasti mají odborný – profesní charakter); dosud byly řazeny do odborných vyučovacích předmětů.
- Obsah vzdělávání je v RVP koncipován nadpředmětově podle vzdělávacích oblastí (např. jazykové vzdělávání, společenskovední vzdělávání, ekonomické vzdělávání, odborné vzdělávání); usiluje se o funkční propojení teorie a nácviku dovedností (praxe).
- Oblasti všeobecného vzdělávání jsou jednotné pro celý stupeň vzdělání a navazují na RVP základního vzdělávání. Oblast odborného vzdělávání je zpracována samostatně pro jednotlivé obory vzdělání, i když se v některých oborech vzdělání mohou vzhledem k jejich charakteru objevit obdobné obsahové okruhy.
- RVP stanovují i tzv. průřezová témata (Občan v demokratické společnosti, Člověk a životní prostředí, Člověk a svět práce, Informační a komunikační technologie), která plní zejména výchovnou a motivační funkci. Škola je může realizovat nejen ve výuce, ale také jinými aktivitami.
- Struktura RVP vychází z požadavků na RVP vymezených ve školském zákoně.
- RVP mají obvykle 12 kapitol, z nichž některé jsou společné pro všechny RVP.

1.3 Vymezení pojmů

Vzdělávání je v RVP vymezeno prostřednictvím vzdělávacích cílů, kompetencí a výsledků vzdělávání a k nim se vztahujícího obsahu vzdělávání.

- a) Cíle vzdělávání** uvedené v RVP vyjadřují společenské požadavky na celkový vzdělanostní a osobnostní rozvoj žáků. Vymezují záměry výuky a její výstupy, výsledky. Zahrnují hodnoty a postoje, produktivní činnosti a praktické dovednosti, poznatky a porozumění. Míra jejich naplnění bude různá jak podle stupně vzdělání, tak podle schopností a dalších předpokladů žáků. Cíle vzdělávání jsou v RVP vyjádřeny na třech úrovních: jako obecné cíle středního vzdělávání (Delorovy cíle), jako kompetence absolventa oboru vzdělání a jako výukové cíle (výsledky vzdělávání) jednotlivých vzdělávacích oblastí (kurikulárních rámců). Obecné cíle vzdělávání jsou vyjádřeny z pozice pedagogických pracovníků a vyjadřují to, k čemu má vzdělávání směřovat, o co mají vyučující svou výukou usilovat. Kompetence absolventa a výukové cíle jsou vyjádřeny z pozice žáka, uvádějí, jak žák umí na konci výuky získané vědomosti a dovednosti používat.
- b) Kurikulum:** Pod pojmem kurikulum (ang. curriculum) se rozumí: 1. Vzdělávací program, projekt, plán; 2. Průběh studia a jeho obsah; 3. Obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole se vztahujících, její plánování a hodnocení. Pojem nebyl před rokem 1989 v české pedagogice používán. Průcha, J. a kol. Pedagogický slovník. Praha, Portál 2003.
- c) Kurikulární dokumenty** vymezují a popisují program vzdělávání (kurikulum).
- d) Kurikulární rámce** vymezují v RVP výukové cíle a obsah vzdělávání, resp. učivo všeobecného a odborného vzdělávání pro jednotlivé obory odborného vzdělávání.
- e) Kompetence:** Pojem, který se nyní uplatňuje v české i zahraniční pedagogice a kurikulárních dokumentech, snažící se postihnout, že cílem vzdělávání není jen osvojení poznatků a dovedností, ale i vytváření způsobilostí potřebných pro život nebo výkon povolání. Chápeme jím ohraničené struktury schopností a znalostí a s nimi související dovednosti, postoje a hodnotové orientace, které jsou

předpokladem pro výkon žáka – absolventa ve vymezené činnosti (vyjadřují jeho způsobilost nebo schopnost něco dělat, jednat určitým způsobem). V RVP se kompetence formálně dělí na klíčové a odborné, ve skutečnosti však neexistují odděleně, prolínají se.

- f) Klíčové kompetence (K. dovednosti; KK):** Soubor požadavků na vzdělání, zahrnující vědomosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a pracovní uplatnění. Jsou univerzálně použitelné v různých situacích. Ve výuce se neváží na konkrétní vyučovací předměty, lze je rozvíjet prostřednictvím všeobecného i odborného vzdělávání, v teoretickém i praktickém vyučování, ale i prostřednictvím různých dalších aktivit doplňujících výuku, kterých se žáci sami aktivně účastní. KK odborného vzdělávání se odvíjejí od Evropského referenčního rámce klíčových kompetencí pro celoživotní vzdělávání a navazují na KK RVP ZV.
- g) Odborné kompetence** se vztahují k výkonu pracovních činností a vyjadřují profesní profil absolventa oboru vzdělání, jeho způsobilosti pro výkon povolání. Odvíjejí se od kvalifikačních požadavků na výkon konkrétního povolání a charakterizují způsobilost absolventa k pracovní činnosti. Tvoří je soubor odborných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro výkon pracovních činností daného povolání nebo skupiny příbuzných povolání.
- h) Obsah vzdělávání** je v RVP chápán jako prostředek k dosažení požadovaných kompetencí absolventa. Je vymezen formou kurikulárních rámců. Zahrnuje poznatky dovednosti a hodnoty z různých oblastí vzdělávání (např. komunikativní, osobnostní, společenské, profesní, informativní). V RVP je uveden formou požadovaných (předpokládaných) výsledků vzdělávání a jim odpovídajícího učiva. Obsah vzdělávání je v RVP strukturován nadpředmětově podle vzdělávacích oblastí (např. jazykové vzdělávání, vzdělávání v ICT, společenskovední vzdělávání, ekonomické vzdělávání, odborné vzdělávání) a obsahových okruhů, od nichž se budou na školní úrovni odvíjet konkrétní vyučovací předměty.
- i) Výsledky vzdělávání – viz cíle vzdělávání.**

2. Cíle středního odborného vzdělávání

Koncepce středního vzdělávání, tedy i odborného, vychází z celoživotně pojatého a na principu znalostní společnosti vybudovaného konceptu vzdělávání, ve kterém je vzdělávání cestou i nástrojem rozvoje lidské osobnosti. Jako teoretické východisko pro koncipování struktury cílů středního vzdělávání byl použit známý a respektovaný koncept čtyř cílů vzdělávání pro 21. století².

V souladu s tím je záměrem (obecným cílem) středního odborného vzdělávání připravit žáka na úspěšný, smysluplný a odpovědný osobní, občanský i pracovní život v podmínkách měnícího se světa³, tzn.:

a) Učit se poznávat, tj. osvojit si nástroje pochopení světa a rozvinout dovednosti potřebné k učení se, prohloubit si v návaznosti na základní vzdělání poznatky o světě a dále je rozšiřovat.

Vzdělávání směřuje k:

- rozvoji základních myšlenkových operací žáků (analýza, syntéza, indukce, dedukce, generalizace, abstrakce, konkretizace, srovnávání, uspořádání, třídění aj.), jejich paměti a schopnosti koncentrace;
- osvojení obecných principů a strategií řešení problémů (praktických i teoretických), stejně jako dovedností potřebných pro práci s informacemi;
- vytvoření – na základě osvojení podstatných faktů, pojmů a generalizací – takové struktury poznání žáků v jednotlivých oblastech středoškolského odborného vzdělávání, na jejímž základě lépe porozumí světu, ve kterém žijí, a pochopí nezbytnost udržitelného rozvoje;
- k prohloubení a rozšíření vědomostí žáků o světě, který je obklopuje;
- porozumění potřebným vědeckým, technickým a technologickým metodám, nástrojům a pracovním postupům z různých oborů lidské činnosti a poznání (které tvoří obsah středoškolského vzdělávání) a k rozvíjení dovedností jejich aplikace;
- osvojení poznatků, pracovních postupů a nástrojů potřebných pro kvalifikovaný výkon povolání a pro uplatnění se na trhu práce;
- rozvoji dovednosti žáků učit se a být připraven celoživotně se vzdělávat.

b) Učit se pracovat a jednat, tj. naučit se tvořivě zasahovat do prostředí, které žáky obklopuje, vyrovnávat se s různými situacemi a problémy, umět pracovat v týmech, být schopen vykonávat povolání a pracovní činnosti, pro které byl připravován.

Vzdělávání směřuje k:

- formování aktivního a tvořivého postoje žáků k problémům a hledání jejich různých řešení;
- adaptabilitě žáků na nové podmínky, k jejich schopnosti tvořivě do těchto podmínek zasahovat, tj. k flexibilitě a kreativitě žáků;
- rozvoji aktivního přístupu žáků k pracovnímu životu a profesní kariéře včetně schopnosti přizpůsobovat se změnám na trhu práce;
- zodpovědnému, tj. cílevědomému, soustředěnému, vytrvalému a pečlivému přístupu žáků k týmové i samostatné práci;
- vytváření odpovědného přístupu žáků k plnění povinností a k respektování stanovených pravidel;

² Učení je skryté bohatství. Zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“. Praha, Pedagogická fakulta UK, Ústav výzkumu a rozvoje školství 1997.

³ Hranice jednotlivých oblastí, resp. v nich stanovených cílů, nelze, pochopitelně, jednoznačně a pevně stanovit, a proto se obecné cíle místy překrývají či prolínají (vzbuzují dojem duplicity). Obecné cíle, které jsou zároveň součástí požadovaných kompetencí absolventa, jsou uvedeny v charakteristice RVP.

- tomu, aby žáci uměli správně odhadovat své možnosti a schopnosti, zvažovali a respektovali možnosti a schopnosti jiných lidí;
- rozvoji dovedností potřebných k vyjednávání, diskusi, případnému kompromisu, k obhájení svého stanoviska i přijímání stanoviska jiných; –tomu, aby chápali práci a pracovní činnosti jako příležitost k seberealizaci.

c) Učit se být, tj. rozumět vlastní osobnosti a jejímu utváření, jednat v souladu s obecně přijímanými morálními hodnotami, se samostatným úsudkem a osobní zodpovědností.

Vzdělávání směřuje k:

- rozvoji tělesných i duševních schopností a dovedností žáků;
- prohlubování dovedností potřebných k sebereflexi, sebepoznání a sebehodnocení;
- utváření adekvátního sebevědomí a aspirací žáků;
- utváření a kultivaci svobodného, kritického a nezávislého myšlení žáků, k rozvoji jejich úsudku a rozhodování;
- přijímání odpovědnosti žáků za vlastní myšlení, rozhodování, jednání, chování a cítění;
- kultivaci emočního prožívání žáků, včetně prožívání a vnímání estetického;
- k rozvoji kreativity a imaginace žáků;
- k rozvoji volných vlastností žáků;
- k rozvoji specifických schopností a nadání žáků.

d) Učit se žít společně, učit se žít s ostatními, tj. umět spolupracovat s ostatními, být schopen podílet se na životě společnosti a nalézt v ní své místo.

Vzdělávání směřuje k:

- tomu, aby žáci respektovali lidský život a jeho trvání jako vysokou hodnotu;
- vytváření úcty k živé i neživé přírodě, k ochraně a zlepšování přírodního a ostatního životního prostředí a k chápání globálních problémů světa;
- prohlubování osobnostní, národnostní a občanské identity žáků, jejich připravenosti tuto identitu chránit, ale současně také respektovat identitu jiných lidí;
- tomu, aby se žáci ve vztahu k jiným lidem oprostili od předsudků, xenofobie, intolerance, rasismu, agresivního nacionalismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti;
- utváření slušného a odpovědného chování žáků v souladu s morálními zásadami a pravidly společenského chování;
- tomu, aby žáci cítili potřebu aktivně se zapojit do občanského života a spolupracovat na zachování demokracie a jejím zdokonalování, aby jednali v souladu se strategií udržitelného rozvoje;
- rozvoji komunikativních dovedností žáků a dovedností potřebných pro hodnotný partnerský život i pro život v širším (pracovním, rodinném, zájmovém aj.) kolektivu.

3. Pojetí RVP Kombinované lyceum

Studijní obor Kombinované lyceum je určen žákům (absolventům ZŠ) se zájmem o nabízená studijní zaměření, kteří po jeho absolvování chtějí pokračovat ve studiu na vysokých nebo vyšších odborných školách.

Cílem studijního oboru je komplexní rozvoj osobnosti žáka a položení základů „kompetence k odbornosti“ (základy k pozdější specializaci v navazujícím terciálním studiu). Poskytuje mu potřebné vědomosti, dovednosti i praktické zkušenosti, které umožní jeho úspěšné další studium, položí základy k celoživotnímu vzdělávání, vytvoří předpoklady k tvůrčímu a aktivnímu uplatnění v praxi a zvýší jeho adaptabilitu na nejrůznější budoucí pracovní a životní situace.

RVP je založen na širším všeobecně vzdělávacím základu odpovídajícím požadavkům na danou úroveň vzdělávání, který doplňuje o základy odborného vzdělání podle zvoleného studijního zaměření a plní tak průpravnou funkci k předpokládanému vysokoškolskému nebo vyššímu odbornému studiu.

Studijní obor Kombinované lyceum nabízí více studijních zaměření. Úvodní část studia probíhá společně, od 2., nejpozději od 3.ročníku si žák povinně volí jedno z nabízených studijních zaměření. Studijní zaměření jsou otevírána podle zájmu žáků a možností školy.

Možnost volby studijního zaměření odložena do doby, kdy v rámci středního vzdělávání je žák schopen přesněji posoudit své vzdělávací cíle, je pro pojetí kombinovaného lycea základní.

Dosud stanovená studijní zaměření:

Humanitní: hlavními tématy vzdělávací oblasti studijního zaměření, vymezenými v RVP, jsou pedagogika, psychologie, sociální práce a komunikace

Přírodovědné: hlavními tématy vzdělávací oblasti studijního zaměření, vymezenými v RVP, jsou biologie, chemie, matematika a ekologie

Technické: hlavními tématy vzdělávací oblasti studijního zaměření, vymezenými v RVP, jsou matematika, fyzika, ICT a technické kreslení

4. Kompetence absolventa

Vzdělávání v oboru směřuje v souladu s cíli středního odborného vzdělávání k tomu, aby si žáci vytvořili, v návaznosti na základní vzdělávání a na úrovni odpovídající jejich schopnostem a studijním předpokladům, následující klíčové a odborné kompetence.

4.1 Klíčové kompetence

a) Kompetence k učení

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni efektivně se učit, vyhodnocovat dosažené výsledky a pokrok a reálně si stanovovat potřeby a cíle svého dalšího vzdělávání,⁴ tzn. že absolventi by měli:

- mít pozitivní vztah k učení a vzdělávání;
- ovládat různé techniky učení, umět si vytvořit vhodný studijní režim a podmínky;
- uplatňovat různé způsoby práce s textem (zvl. studijní a analytické čtení), umět
- efektivně vyhledávat a zpracovávat informace; být čtenářsky gramotný;
- s porozuměním poslouchat mluvené projevy (např. výklad, přednášku, proslov aj.), pořizovat si poznámky;
- využívat ke svému učení různé informační zdroje včetně zkušeností svých i jiných lidí;
- sledovat a hodnotit pokrok při dosahování cílů svého učení, přijímat hodnocení výsledků svého učení od jiných lidí;
- znát možnosti svého dalšího vzdělávání, zejména v oboru a povolání.

b) Kompetence k řešení problémů

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni samostatně řešit běžné pracovní i mimopracovní problémy, tzn. že absolventi by měli:

- porozumět zadání úkolu nebo určit jádro problému, získat informace potřebné k řešení problému, navrhnout způsob řešení, popř. varianty řešení, a zdůvodnit jej, vyhodnotit a ověřit správnost zvoleného postupu a dosažené výsledky;
- uplatňovat při řešení problémů různé metody myšlení (logické, matematické, empirické) a myšlenkové operace;
- volit prostředky a způsoby (pomůcky, studijní literaturu, metody a techniky) vhodné pro splnění jednotlivých aktivit, využívat zkušeností a vědomostí nabytých dříve;
- spolupracovat při řešení problémů s jinými lidmi (týmové řešení).

c) Komunikativní kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni vyjadřovat se v písemné i ústní formě v různých učebních, životních i pracovních situacích, tzn. že absolventi by měli:

- vyjadřovat se přiměřeně účelu jednání a komunikační situaci v projevech mluvených i psaných a vhodně se prezentovat; –formulovat své myšlenky srozumitelně a souvisle, v písemné podobě přehledně a jazykově správně;
- účastnit se aktivně diskusí, formulovat a obhajovat své názory a postoje;
- zpracovávat administrativní písemnosti, pracovní dokumenty i souvislé texty na
- běžná i odborná témata; –dodržovat jazykové a stylistické normy i odbornou terminologii;
- zaznamenávat písemně podstatné myšlenky a údaje z textů a projevů jiných lidí
- (přednášek, diskusí, porad apod.);

⁴ Prvořadým předpokladem učení je čtenářská gramotnost, ovládání psaní a početních úkonů.

- vyjadřovat se a vystupovat v souladu se zásadami kultury projevu a chování;
- dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro komunikaci v cizojazyčném prostředí nejméně v jednom cizím jazyce;
- dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro pracovní uplatnění dle potřeb a charakteru příslušné odborné kvalifikace (např. porozumět běžné odborné terminologii a pracovním pokynům v písemné i ústní formě);
- chápat výhody znalosti cizích jazyků pro životní i pracovní uplatnění, být motivováni k
- prohlubování svých jazykových dovedností v celoživotním učení.

d) Personální a sociální kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli připraveni stanovovat si na základě poznání své osobnosti přiměřené cíle osobního rozvoje v oblasti zájmové i pracovní, pečovat o své zdraví, spolupracovat s ostatními a přispívat k utváření vhodných mezilidských vztahů, tzn. že absolventi by měli:

- posuzovat reálně své fyzické a duševní možnosti, odhadovat důsledky svého jednání a chování v různých situacích;
- stanovovat si cíle a priority podle svých osobních schopností, zájmové a pracovní orientace a životních podmínek;
- reagovat adekvátně na hodnocení svého vystupování a způsobu jednání ze strany jiných lidí, přijímat radu i kritiku;
- ověřovat si získané poznatky, kriticky zvažovat názory, postoje a jednání jiných lidí;
- mít odpovědný vztah ke svému zdraví, pečovat o svůj fyzický i duševní rozvoj, být si vědomi důsledků nezdravého životního stylu a závislostí;
- adaptovat se na měnící se životní a pracovní podmínky a podle svých schopností a možností je pozitivně ovlivňovat, být připraveni řešit své sociální i ekonomické záležitosti, být finančně gramotní;
- pracovat v týmu a podílet se na realizaci společných pracovních a jiných činností;
- přijímat a odpovědně plnit svěřené úkoly;
- podněcovat práci týmu vlastními návrhy na zlepšení práce a řešení úkolů, nezaujatě
- zvažovat návrhy druhých;
- přispívat k vytváření vstřícných mezilidských vztahů a k předcházení osobním konfliktům, nepodléhat předsudkům a stereotypům v přístupu k druhým.

e) Občanské kompetence a kulturní povědomí

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi uznávali hodnoty a postoje podstatné pro život v demokratické společnosti a dodržovali je, jednali v souladu s udržitelným rozvojem a podporovali hodnoty národní, evropské i světové kultury, tzn. že absolventi by měli:

- jednat odpovědně, samostatně a iniciativně nejen ve vlastním zájmu, ale i ve
- veřejném zájmu;
- dodržovat zákony, respektovat práva a osobnost druhých lidí (popř. jejich kulturní specifika), vystupovat proti nesnášenlivosti, xenofobii a diskriminaci;
- jednat v souladu s morálními principy a zásadami společenského chování, přispívat k uplatňování hodnot demokracie;
- uvědomovat si – v rámci plurality a multikulturního soužití – vlastní kulturní, národní
- a osobnostní identitu, přistupovat s aktivní tolerancí k identitě druhých;
- zajímat se aktivně o politické a společenské dění u nás a ve světě;
- chápat význam životního prostředí pro člověka a jednat v duchu udržitelného rozvoje;
- uznávat hodnotu života, uvědomovat si odpovědnost za vlastní život
- a spoluodpovědnost při zabezpečování ochrany života a zdraví ostatních;
- uznávat tradice a hodnoty svého národa, chápat jeho minulost i současnost v evropském a světovém kontextu;

- podporovat hodnoty místní, národní, evropské i světové kultury a mít k nim vytvořen pozitivní vztah
- rozvíjet své obecně tvořivé síly prostřednictvím umění a chápat, že umění je hlavním zdrojem tvořivosti, která se pak uplatňuje v mnoha profesních oblastech
- usilovat o tvořivou kultivaci svých estetických schopností skrze umělecké sebevyjádření a podílet se tak na kulturním životě

f) Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni optimálně využívat svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění ve světě práce, pro budování a rozvoj své profesní kariéry a s tím související potřebu celoživotního učení, tzn. že absolventi by měli:

- mít odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti, a tedy i vzdělávání; uvědomovat si význam celoživotního učení a být připraveni přizpůsobovat se měnícím se pracovním podmínkám;
- mít přehled o možnostech uplatnění na trhu práce v daném oboru; cílevědomě a zodpovědně rozhodovat o své budoucí profesní a vzdělávací dráze;
- mít reálnou představu o pracovních, platových a jiných podmínkách v oboru a o požadavcích zaměstnavatelů na pracovníky a umět je srovnávat se svými představami a předpoklady;
- umět získávat a vyhodnocovat informace o pracovních i vzdělávacích příležitostech, využívat poradenských a zprostředkovatelských služeb jak z oblasti světa práce, tak vzdělávání;
- vhodně komunikovat s potenciálními zaměstnavateli, prezentovat svůj odborný potenciál a své profesní cíle;
- znát obecná práva a povinnosti zaměstnavatelů a pracovníků;
- rozumět podstatě a principům podnikání, mít představu o právních, ekonomických, administrativních, osobnostních a etických aspektech soukromého podnikání;
- dokázat vyhledávat a posuzovat podnikatelské příležitosti v souladu s realitou tržního prostředí, svými předpoklady a dalšími možnostmi.

g) Matematické kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni funkčně využívat matematické dovednosti v různých životních situacích, tzn. že absolventi by měli:

- správně používat a převádět běžné jednotky; –používat pojmy kvantifikujícího charakteru;
- provádět reálný odhad výsledku řešení dané úlohy;
- nacházet vztahy mezi jevy a předměty při řešení praktických úkolů, umět je vymezit, popsat a správně využít pro dané řešení;
- číst a vytvářet různé formy grafického znázornění (tabulky, diagramy, grafy, schémata apod.);
- aplikovat znalosti o základních tvarech předmětů a jejich vzájemné poloze v rovině i prostoru;
- efektivně aplikovat matematické postupy při řešení různých praktických úkolů v běžných situacích.

h) Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi pracovali s osobním počítačem a jeho základním a aplikačním programovým vybavením, ale i s dalšími prostředky ICT a využívali adekvátní zdroje informací a efektivně pracovali s informacemi, tzn. absolventi by měli:

- pracovat s osobním počítačem a dalšími prostředky informačních a komunikačních technologií;
- pracovat s běžným základním a aplikačním programovým vybavením;
- učit se používat nové aplikace;
- komunikovat elektronickou poštou a využívat další prostředky online a offline komunikace;
- získávat informace z otevřených zdrojů, zejména pak s využitím celosvětové sítě Internet;

- pracovat s informacemi z různých zdrojů nesenými na různých médiích (tištěných, elektronických, audiovizuálních), a to i s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií;
- uvědomovat si nutnost posuzovat rozdílnou věrohodnost různých informačních zdrojů a kriticky přistupovat k získaným informacím, být mediálně gramotní.

4.2 Odborné kompetence

4.2.1 Odborné kompetence pro Humanitní studijní zaměření

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi prohloubili své poznání člověka v nejširším slova smyslu tak, aby byli schopni optimálně využívat svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění ve světě práce, pro budování a rozvoj své profesní kariéry a s tím související potřebu celoživotního učení, tzn. že absolventi by měli:

- rozpoznat strategie učení a zjistili, které jim nejlépe odpovídají a dokázali porozumět strategiím učení ostatních
- umět zhodnotit vlastní práci, dokázali vyhledat radu, informaci a podporu tam, kde je toho třeba a následně dokázali zhodnotit práci ostatních
- být motivováni k tomu, aby uplatňovali to, co získají v procesu učení, životními zkušenostmi a svou aktivitou při vyhledávání možností učit se a aplikovat výsledky učení v životních, problémových situacích, v různých kontextech
- dokázat konstruktivně komunikovat v různém prostředí
- umět vytvářet při jednání pocit důvěry na základě uplatňování empatie vůči ostatním
- být schopni sebeovládání a mít vědomí etických norem
- zvládat stresové situace a zklamání a dokázat je nahlížet a řešit konstruktivním způsobem
- dokázat rozlišovat a respektovat rozdílnost potřeb a hodnot mezi profesní a soukromou sférou vlastního života
- vážit si různosti, respektovat ostatní a být připraveni překonat předsudky a hledat kompromisy
- být schopni rozpoznat příležitosti pro osobní či profesní seberozvoj, zhodnotit přínosy a rizika takovéto příležitosti na základě pochopení širšího kontextu a uvědomit si její etický rozměr
- chápat důležitost tvořivého vyjádření idejí, zkušeností a emocí prostřednictvím různých médií, jako např. hudby, divadla, literatury a vizuálního umění a dokázat se jejich prostřednictvím vyjádřit
- rozumět důležitosti estetických faktorů v každodenním životě.

4.2.2 Odborné kompetence pro Přírodovědné studijní zaměření

Prohloubení vzdělanostního základu v oblasti přírodovědných předmětů směřuje k tomu, že by absolventi měli:

- osvojit si a chápat ve vztazích a souvislostech klíčové přírodovědné pojmy na úrovni potřebné k úspěšnému terciálnímu studiu přírodovědných předmětů a jejich praktických aplikací, včetně učitelství příslušných předmětů,
- získat přehled o klíčových otázkách a problémech, které řeší přírodověda současnosti a chápat je v jejich širších kulturních a společenských souvislostech,
- analyzovat a hodnotit přírodovědné problémy, formulovat hypotézy a hledat praktickou cestu k jejich ověření,
- osvojit si základní přírodovědné empirické postupy a kulturu kritického vědeckého myšlení,

- postupovat v praktických činnostech s ohledem na zásady bezpečnosti práce, hygieny a ochrany zdraví při práci,
- vnímat etické souvislosti přírodovědného výzkumu a jeho praktických aplikací, postupovat v praktických činnostech šetrně k živé i neživé přírodě s ohledem na zásady trvalé udržitelnosti vývoje a zodpovědnosti člověka vůči společnosti a přírodnímu světu,
- osvojit si schopnost číst a porozumět obsahu přiměřeně náročného odborného textu, pracovat s více informačními zdroji, ověřovat nalezené informace a kriticky je posoudit,
- osvojit si praktické dovednosti a kulturu vedení věcného odborného dialogu i polemické rozpravy na přírodovědné téma,
- vést přesné záznamy a protokoly o prováděných pozorováních a pokusech, doplnit je věrným nákresem a výsledky a závěry shrnout do strukturovaného a srozumitelného textu včetně uvedení odkazů na použitou literaturu a další zdroje,
- osvojit si schopnost organizovat a řídit vlastní učení, plánovat, organizovat a řídit svou pracovní činnost.

4.2.1 Odborné kompetence pro Technické studijní zaměření

Vzdělávání v dané oblasti směřuje k tomu, aby absolventi technické specializace byli schopni optimálně využívat svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění na trhu práce. To znamená, že absolventi by měli:

- mít odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti, uvědomovat si význam celoživotního vzdělávání, přizpůsobovat se měnícím pracovním podmínkám
- získat vhled do problematiky technických oborů, mít reálnou představu o obsahu a náročnosti vysokoškolského studia zejména v technických oborech
- ovládat základní metody vědecké práce, aplikovat matematické postupy i prostorovou představivost při řešení technických problémů, umět zdůvodnit i obhájit zvolené řešení
- využívat prostředky ICT k modelování technických i společenských procesů, umět zpracovávat i interpretovat data získaná prostřednictvím pozorování, experimentu a měření
- využívat ICT ke zvýšení efektivnosti své činnosti, k dokonalejší organizaci práce a týmové spolupráce
- dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci, chápat bezpečnost práce jako součást řízení jakosti
- znát a dodržovat základní právní předpisy, týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví, rozpoznat možnost nebezpečí úrazu nebo ohrožení zdraví, být vybaven vědomostmi o zásadách poskytování první pomoci při úrazu
- poznat základní právní aspekty a etické zásady týkající se práce s informacemi a výpočetní technikou, respektovat duševní vlastnictví copyrightu, osobních dat a zásad správného citování autorských děl.

5. Uplatnění absolventa

Kombinované lyceum je koncipováno jako odborné studium s možností výběru z několika studijních zaměření s vyšším podílem všeobecného vzdělávání a výrazným zastoupením těch vzdělávacích oblastí, které jsou obsahem i metodami práce významné pro rozvoj odborného myšlení ve zvoleném studijním zaměření.

Absolvent kombinovaného lycea je připraven

v humanitním studijním zaměření:

zejména k terciálnímu studiu humanitních oborů na filozofických, pedagogických a sociálně orientovaných fakultách vysokých škol; studiem získal vhled do problematiky humanitních oborů i konkrétní představu o náročnosti terciálního studia i jeho obsahu.

Dále získal odborné kompetence uplatnitelné i při přímém vstupu na trh práce. Může se uplatnit v nejširším spektru výchovně vzdělávacích a sociálních institucí a pracovištích, na kterých se vyžaduje připravenost k efektivní práci s lidmi, orientace v lidské osobnosti, sociální dovednosti, využití prostředků informačních a komunikačních technologií a znalost dvou cizích jazyků.

v přírodovědném studijním zaměření:

zejména ke studiu na vysokých školách a vyšších odborných školách se zaměřením na přírodní vědy a jejich praktické aplikace, medicínu, farmacii, tvorbu a ochranu životního prostředí, zemědělství a učitelství přírodovědných předmětů.

Absolvent během studia získal vědomosti, dovednosti a návyky potřebné pro terciální vzdělávání. Nebude-li pokračovat ve studiu, najde vzhledem k širokému vzdělanostnímu základu a jeho prohloubení v přírodovědných předmětech uplatnění v činnostech laboratorního a provozního charakteru, jakož i v administrativní a správní činnosti, zejména v oblastech příslušného specializačního prohloubení.

Úzké propojení prohlubujícího přírodovědného studia s společenskovedními, rukodělnými a uměleckými předměty společného základu studijního oboru mu navíc umožnilo získat širší přehled o problémech a otázkách překračujících rámec rozdělení na humanitní a přírodní vědy, stejně jako o mezioborových vztazích v současném komplexním a globalizovaném světě. Tento široký vzdělanostní základ mu umožňuje snadnější adaptaci a orientaci v dynamicky se proměňující společnosti a světě práce. Poskytuje dobré výchozí podmínky pro případné další vzdělávání v kvalifikačních a rekvalifikačních kurzech a modulech.

v technickém studijním zaměření:

zejména k terciálnímu studiu technických oborů; studiem získal vhled do problematiky technických oborů i konkrétní představu o náročnosti terciálního studia i jeho obsahu.

Dále získal odborné kompetence uplatnitelné i při přímém vstupu na trh práce. Může se uplatnit na všech pracovištích, na kterých se vyžaduje připravenost k efektivní práci s prostředky informačních a komunikačních technologií, využívání CAD systémů, znalost dvou cizích jazyků, dodržování pravidel normalizace a standardizace, znalost základních poznatků z projektové práce ve stavebnictví, elektrotechnice a strojírenství.

6. Organizace vzdělávání⁵

Délka a forma vzdělávání

– 4 roky v denní formě vzdělávání

Dosažený stupeň vzdělání

– střední vzdělání s maturitní zkouškou

Podmínky pro přijetí ke vzdělávání

- přijímání ke vzdělávání se řídí zákonem č. 561/2004 Sb. (§ 59, 60, 83, 85(2), dále § 63, 16, 20, 70)
- splnění podmínek zdravotní způsobilosti uchazečů o vzdělávání v daném oboru vzdělání.⁶

Způsob ukončení vzdělávání, potvrzení dosaženého vzdělání a kvalifikace

Maturitní zkouška; dokladem o získání středního vzdělání s maturitní zkouškou je vysvědčení o maturitní zkoušce. Konání maturitní zkoušky se řídí školským zákonem a příslušným prováděcím právním předpisem.

Profilová část maturitní zkoušky

Ředitel školy určí nabídku povinných zkoušek tak, aby nejméně jednu ze tří zkoušek žák konal ze vzdělávací oblasti odborného vzdělávání. Jedna z povinných zkoušek musí být konána formou praktické zkoušky nebo formou maturitní práce a její obhajoby před zkušební maturitní komisí.

⁵ Dle znění zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání (školský zákon). Podmínky vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných jsou dále upraveny vyhláškou MŠMT č. 73/2005 Sb.

⁶ Podmínky zdravotní způsobilosti jsou stanoveny v Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání

7. Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání

Kurikulární rámce vymezují závazný obsah všeobecného a odborného vzdělávání a požadované výsledky vzdělávání. Obsah vzdělávání se člení na vzdělávací oblasti a obsahové okruhy (viz kapitoly 1.2 a 1.3).

Kurikulární rámce rozpracuje škola ve školním vzdělávacím programu do vyučovacích předmětů, popř. dalších vzdělávacích aktivit a činností, a to s ohledem na požadavky nebo možnosti trhu práce i studijní předpoklady a zájem žáků. Podle charakteru oboru vzdělání lze odborné vzdělávání rozpracovat také směrem k určité oblasti odborných činností.

Výsledky vzdělávání jsou stanoveny jednotně pro všechny žáky, je však zřejmé, že kvalita (úroveň) jejich osvojení bude záviset také na učebních předpokladech a motivaci každého žáka. Výsledky vzdělávání vyjadřující žádoucí postoje a návyky žáků (afektivní cílové dovednosti), kterými je škola sice povinna žáka vybavit, ale nemůže zaručit jejich uplatňování v praxi, jsou vyjádřeny zpravidla v charakteristice jednotlivých oblastí a obsahových okruhů jako vzdělávací cíle, k nimž musí výuka směřovat.

Požadavky stanovené pro oblasti všeobecného vzdělávání navazují na RVP základního vzdělávání.

Vzdělávací obsah je koncipován ve třech rovinách:

- 1) **část všeobecně vzdělávací** - učivo společné pro všechny školy a žáky všech studijních zaměření
- 2) **část studijního zaměření** - prohlubuje přípravu žáků směrem k předpokládanému terciálnímu studiu
- 3) **disponibilní hodiny** – slouží k dalšímu rozšíření a prohloubení vzdělávání žáků a jejich přípravě ke studiu na vysokých nebo vyšších odborných školách podle místních podmínek a potřeb a podle zájmu žáků, umožňují profilaci školy a žáků samotných, napomáhají rozvoji studijních, pracovních a obecně lidských kompetencí žáka.

Pro všeobecně vzdělávací část jsou očekávané výstupy a obsah vzdělávání podrobněji stanoveny přímo v RVP. Škola je v ŠVP dále rozpracuje s ohledem na požadavky nebo možnosti terciálního vzdělávání, zájem a studijní předpoklady žáků atp.

V části studijního zaměření je RVP rozdělen na 2 části. Hlavní část tvoří vzdělávací oblast podle studijního zaměření, pro kterou určuje RVP očekávané výstupy a učivo (ty pak škola ve svém ŠVP dále rozpracuje). Pro druhou část určuje RVP obecná pravidla, principy vytváření a rozsahy hodin. Podle těchto pravidel určí škola ve svém ŠVP konkrétní kombinaci dalších předmětů studijního zaměření a jejich hodinové dotace.

Disponibilní hodiny využije škola ve svém ŠVP buď k posílení některého z předmětů v rámci vzdělávacích oblastí stanovených v RVP, nebo k zařazení dalších předmětů. Hodinové dotace, očekávané výstupy a obsahy vzdělávání stanovuje ŠVP. Disponibilní hodiny slouží k profilaci školy, rozvoji osobnostních schopností žáků (které vytvářejí další předpoklady pro jejich studijní a pracovní uplatnění) a ke zohlednění požadavků a možností terciálního vzdělávání, zájmu a studijních předpokladů žáků atp.

Přehled vzdělávacích oblastí:

- Jazykové vzdělávání a komunikace
- Společenskovední vzdělávání
- Přírodovědné vzdělávání
- Matematické vzdělávání
- Estetické vzdělávání
- Vzdělávání pro zdraví
- Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích
- Odborné vzdělávání pro studijní zaměření

VZDĚLÁVÁNÍ A KOMUNIKACE V ČESKÉM JAZYCE

Jazykové vzdělávání v českém jazyce vychovává žáky ke sdělnému, kultivovanému jazykovému projevu a podílí se na rozvoji jejich duševního života. **Obecným cílem jazykového vzdělávání je rozvíjet komunikační kompetenci žáků a naučit je užívat jazyka jako prostředku k dorozumívání a myšlení, k přijímání, sdělování a výměně informací na základě jazykových a slohových znalostí.** Jazykové vzdělávání se rovněž podílí na rozvoji sociálních kompetencí žáků. K dosažení tohoto cíle přispívá i estetické vzdělávání a naopak estetické vzdělávání prohlubuje znalosti jazykové a kultivuje jazykový projev žáků.

Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci:

- uplatňovali český jazyk v rovině recepce, reprodukce a interpretace;
- využívali jazykových vědomostí a dovedností v praktickém životě, vyjadřovali se srozumitelně a souvisle, formulovali a obhajovali své názory;
- chápali význam kultury osobního projevu pro společenské a pracovní uplatnění;
- získávali a kriticky hodnotili informace z různých zdrojů a předávali je vhodným způsobem s ohledem na jejich uživatele;
- chápali jazyk jako jev, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa.

(tabulky obsahující výsledky vzdělávání a učivo se v tomto návrhu neuvádí - jsou totožné se schváleným RVP Technické lyceum)

VZDĚLÁVÁNÍ A KOMUNIKACE V CIZÍM JAZYCE

Vzdělávání v cizích jazycích se významně podílí na přípravě žáků na aktivní život v multikulturní společnosti, neboť vede žáky k získání jak obecných, tak komunikativních kompetencí k dorozumění v situacích každodenního osobního a pracovního života. Přípravuje žáky k efektivní účasti v přímé i nepřímé komunikaci včetně přístupu k informačním zdrojům, rozšiřuje jejich znalosti o světě. Současně přispívá k formování osobnosti žáků, učí je toleranci k hodnotám jiných národů, rozvíjí jejich schopnost učit se po celý život. Žáci by měli zvládnout na různých úrovních řečové dovednosti nejméně ve dvou jazycích.

Vzdělávání v cizím jazyce směřuje k osvojení takové úrovně komunikativních jazykových kompetencí, která odpovídá:

- u prvního cizího jazyka minimální úrovni B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky;⁷
- u dalšího cizího jazyka minimální úrovni A2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky;
- akvizici slovní zásoby čítající minimálně 2300 lexikálních jednotek za studium, z čehož obecně odborná a odborná terminologie tvoří u úrovně B1 minimálně 20 %, u úrovně A2 15 % lexikálních jednotek.⁸

Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci dovedli:

- komunikovat v cizím jazyce v různých situacích života, v projevech mluvených i psaných, na všeobecná i odborná témata; volit adekvátní komunikační strategie a jazykové prostředky;
- efektivně pracovat s cizojazyčným textem včetně odborného, umět jej zpracovat a využívat jako zdroje poznání i jako prostředku ke zkvalitňování svých jazykových znalostí a dovedností;
- získávat informace o světě, zvláště o zemích studovaného jazyka, a získané poznatky včetně odborných ze svého oboru využívat ke komunikaci;
- pracovat s informacemi a zdroji informací v cizím jazyce, včetně internetu nebo CD-ROM, se slovníky, jazykovými aj. cizojazyčnými příručkami, využívat tyto informační zdroje ke studiu jazyka i k prohlubování svých všeobecných vědomostí a dovedností;
- využívat vybrané metody a postupy efektivního studia cizího jazyka ke studiu dalších jazyků, příp. k dalšímu vzdělávání; využívat vědomosti a dovednosti získané ve výuce mateřského jazyka při studiu jazyků;
- chápat a respektovat tradice, zvyky a odlišné sociální a kulturní hodnoty jiných národů a jazykových oblastí, ve vztahu k představitelům jiných kultur se projevovat v souladu se zásadami demokracie.

K podpoře výuky jazyků je vhodné pracovat s multimediálními výukovými programy a internetem, utvářet příznivé školní prostředí, rozvíjet a využívat nabízené evropské programy. Rovněž je účelné integrovat odborný jazyk do výuky, např. vytvářet podmínky pro částečnou výuku tematických celků vybraných předmětů v cizím jazyce, zapojovat žáky do projektů a soutěží a navazovat kontakty a spolupráci mezi školami doma i v zahraničí.

Pro motivaci žáků k učení cizích jazyků, pro jejich osobní zkušenost a poznání života v multikulturní

⁷ Výstupní úroveň B1 je u prvního jazyka považována za minimální. Školy však mohou první cizí jazyk vyučovat i na vyšší úrovni. Záleží jednak na vstupních předpokladech žáků, jednak na personálních a materiálních podmínkách škol. Školy do svých ŠVP uvedou buď minimální, nebo vyšší výstupní úroveň cizího jazyka, která lépe odpovídá jejich realitě. Tím si určí cíl, ke kterému chtějí směřovat. Tatáž volba platí i pro další cizí jazyk. Buď splní minimální výstupní úroveň A2, nebo povedou žáky k úrovni vyšší.

⁸ Absolventi SOV vstupují do praxe, a je proto nutné, aby byli vybaveni základy odborného cizího jazyka studovaného oboru. Jen tak budou připraveni ucházet se o práci v rámci EU. Jejich kompetence získané v rovině obecného cizího jazyka samozřejmě ovlivní použití odborného cizího jazyka a pohotovost absolventů bude úměrná jazykovým dovednostem.

společnosti se doporučuje organizování odborných jazykových pobytů a zahraničních stáží.

Škola vytváří podmínky pro motivaci a vedení Evropského jazykového portfolia, a tím rovněž podporuje pozitivní přístup žáků k učení se cizím jazykům. Je třeba, aby škola respektovala cizí jazyk, který žáci studovali v základním vzdělávání.

Obsah vzdělávání (učivo) je v RVP vymezen jednotně pro úroveň B1 i A2 a z didaktického hlediska je rozdělen do čtyř kategorií. Školy při tvorbě ŠVP zohlední všechny zmiňované kategorie učiva. Je samozřejmé, že v procesu výuky se všechny čtyři kategorie přirozeně a nenásilně propojují. Není žádoucí je vyučovat izolovaně. V kompetenci škol je zařazení takových témat do ŠVP, která odpovídají potřebě a specializaci vyučovaných oborů.

Výsledky vzdělávání jsou v ŠVP diferencovány podle úrovně jazykových kompetencí lingvistických, sociolingvistických a pragmatických.

(tabulky obsahující výsledky vzdělávání a učivo se v tomto návrhu neuvádí - jsou totožné se schváleným RVP Technické lyceum)

SPOLEČENSKOVĚDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Obecným cílem společenskovedního vzdělávání v odborném školství je připravit žáky na aktivní a odpovědný život v demokratické společnosti. Společenskovední vzdělávání směřuje k pozitivnímu ovlivňování hodnotové orientace žáků, aby byli slušnými lidmi a odpovědnými občany svého demokratického státu, aby jednali uvážlivě nejen pro vlastní prospěch, ale též pro veřejný zájem. Kultivuje jejich historické vědomí, a tím je učí hlouběji rozumět jejich současnosti, učí je uvědomovat si vlastní identitu, kriticky myslet, nenechat se manipulovat a co nejvíce porozumět světu, v němž žijí.

Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci získali nebo si rozvinuli tyto obecné kompetence:

- využívat svých společenskovedních vědomostí a dovedností v praktickém životě: ve styku s jinými lidmi a různými institucemi, při řešení praktických otázek svého politického i filozoficko-etického rozhodování, hodnocení a jednání, při řešení svých problémů právního a sociálního charakteru;
- získávat a kriticky hodnotit informace z různých zdrojů – z verbálních textů (tj. tvořených slovy), z ikonických textů (obrazy, fotografie, schémata, mapy ...) a kombinovaných textů (např. film);
- formulovat věcně, pojmově a formálně správně své názory na sociální, politické, praktické ekonomické a etické otázky, náležitě je podložit argumenty, debatovat o nich s partnery.

Společenskovední vzdělávání usiluje o formování a posilování těchto pozitivních citů, postojů, preferencí a hodnot:

- jednat odpovědně a přijímat odpovědnost za své rozhodnutí a jednání; žít čestně;
- cítit potřebu občanské aktivity, vážit si demokracie a svobody, usilovat o její zachování a zdokonalování; preferovat demokratické hodnoty a přístupy před nedemokratickými, vystupovat zejména proti korupci, kriminalitě, jednat v souladu s humanitou a vlastenectvím, s demokratickými občanskými postoji, respektovat lidská práva, chápat meze lidské svobody a tolerance, jednat odpovědně a solidárně;
- kriticky posuzovat skutečnost kolem sebe, přemýšlet o ní, tvořit si vlastní úsudek, nenechat se manipulovat;
- uznávat, že lidský život je vysokou hodnotou, a proto je třeba si ho vážit a chránit jej;
- na základě vlastní identity ctít identitu jiných lidí, považovat je za stejně hodnotné jako sebe sama – tedy oprostít se ve vztahu k jiným lidem od předsudků a předsudečného jednání, intolerance, rasismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti;
- cílevědomě zlepšovat a chránit životní prostředí, jednat v duchu udržitelného rozvoje;
- vážit si hodnot lidské práce, jednat hospodárně, neníčit hodnoty, ale pečovat o ně, snažit se zanechat po sobě něco pozitivního pro vlastní blízké lidi i širší komunitu;
- chtít si klást v životě praktické otázky filozofického a etického charakteru a hledat na ně v diskusi s jinými lidmi i se sebou samým odpovědi.

Ve společenskovední oblasti vzdělávání je kladen důraz nikoliv na sumu teoretických poznatků, ale na přípravu pro praktický život a celoživotní vzdělávání. K této dobré přípravě je samozřejmě třeba vybraných vědomostí a dovedností, které jsou prostředkem ke **kultivaci historického vědomí** (především v dějinách 20. století), **dále také ke kultivaci politického, sociálního, právního a ekonomického vědomí žáků** a k posilování jejich **mediální a finanční gramotnosti**.

Tabulky obsahující výsledky vzdělávání a učivo se v tomto návrhu neuvádí - jsou totožné se schváleným RVP Technické lyceum (s výjimkou ekonomicky zaměřených témat zejména v části „3 Člověk v lidském společenství“) a dále jsou rozšířené o následující témata ekonomického vzdělávání, která odpovídají standardům finanční gramotnosti:

TRŽNÍ EKONOMIKA	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí na základě konkrétní, reálné a aktuální situace ve společnosti mechanismy fungování trhu - stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH, vysvětlí, jak se cena liší podle typu zákazníků, místa či období, objasní důvody kolísání cen zboží či pracovní síly na trhu podle vývoje nabídky a poptávky - rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH aj.) a klamavé nabídky - rozlišuje a porovnává praktické využití jednotlivých forem podnikání, - uvede, jak postupovat při zakládání vlastní podnikatelské činnosti a jak zažádat o živnostenské oprávnění - analyzuje skrytý obsah reklamy, kriticky posuzuje podíl marketingu na úspěchu výrobku na trhu 	<p>základní ekonomické pojmy – typy ekonomik, ekonomický cyklus, tržní mechanismus, nabídka a poptávka, tvorba ceny, globální ekonomické otázky</p> <p>ekonomické subjekty – právní formy podnikání (živnost, typy obchodních společností, družstvo), základní právní normy týkající se podnikání</p> <p>marketing – marketing a public relations, reklama, reklamní agentury</p>
NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ A ÚLOHA STÁTU V EKONOMICE	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<ul style="list-style-type: none"> - objasní základní principy fungování systému příjmů a výdajů státu - rozlišuje základní typy daní, rozlišuje, na které jeho činnosti se zdaňovací povinnost vztahuje - uvede, jakým způsobem podá daňové přiznání především k dani z příjmu, jak provede základní výpočty daní a zjistí výši sociálního a zdravotního pojištění - rozlišuje, jak se změny základních ekonomických ukazatelů (inflace, úroveň HDP, míra nezaměstnanosti) projevují v životní úrovni občanů - vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit - uvede postup, jak vypočítá životní minimum své domácnosti, a zažádá o sociální dávku, na niž má nárok - objasní funkci podpory v nezaměstnanosti, funkci úřadů práce a personálních agentur, vyhledá informace o zaměstnání a rekvalifikaci v různých typech médií 	<p>úvod do fiskální politiky – státní rozpočet, daňová soustava</p> <p>základy monetární politiky – inflace, kurs měny, HDP</p> <p>praktické aspekty sociální politiky – důchodový systém, systém sociálních dávek, životní minimum, nezaměstnanost, státní politika zaměstnanosti</p>
FINANCE	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<ul style="list-style-type: none"> - používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kursovního lístku - uvede principy vývoje ceny akcií a možnosti forem investic do cenných papírů - rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti - navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit 	<p>peníze – funkce peněz, formy platebního styku v tuzemské i zahraniční měně, cenné papíry, akcie; burza</p> <p>hospodaření domácnosti – rozpočet domácnosti, typy rozpočtu a jejich rozdíly, tok peněz v domácnosti; spotřební výdaje, práva spotřebitele, předpisy na</p>

- s přebytkovým rozpočtem domácnosti
- na příkladu vysvětlí, jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb, včetně produktů finančního trhu)
- na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek
- navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem,
- cenné papíry, nemovitosti aj.),
- vybere nejvýhodnější produkt pro investování volných finančních prostředků a vysvětlí proč
- vybere nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby a zdůvodní svou volbu, posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení
- vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
- vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby
- využívá moderní formy bankovních služeb, včetně moderních informačních a telekomunikačních technologií, ovládá způsoby bezhotovostního platebního styku

ochranu spotřebitele

finanční produkty – způsoby využití přebytku finančních prostředků, spořicí a investiční produkty, další způsoby investování peněz; řešení nedostatku finančních prostředků, úvěrové produkty, leasing; úrokové sazby, RPSN; pojištění

bankovní soustava – moderní formy bankovníctví

PŘÍRODOVĚDNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Výuka přírodních věd přispívá k hlubšímu a komplexnímu pochopení přírodních jevů a zákonů, k formování žádoucích vztahů k přírodnímu prostředí a umožňuje žákům proniknout do dějů, které probíhají v živé i neživé přírodě. Přírodovědné vzdělávání nemůže být nahrazeno pouhou znalostí vybraných faktů, pojmů a procesů.

Cílem přírodovědného vzdělávání je především naučit žáky využívat přírodovědných poznatků v profesním i občanském životě, klást si otázky o okolním světě a vyhledávat k nim relevantní, na důkazech založené odpovědi.

Přírodovědné vzdělávání v RVP Kombinované lyceum vychází z varianty A fyzikální složky a z varianty A chemické složky, jak jsou obvykle označené v RVP ostatních lyceálních oborů.

Přírodovědné vzdělávání může škola realizovat buď v samostatných vyučovacích předmětech, nebo integrovaně v závislosti na charakteru oboru a podmínkách školy.

Vyučování směřuje k tomu, aby žáci uměli:

- využívat přírodovědných poznatků a dovedností v praktickém životě ve všech situacích, které souvisejí s přírodovědnou oblastí;
- logicky uvažovat, analyzovat a řešit jednoduché přírodovědné problémy;
- pozorovat a zkoumat přírodu, provádět experimenty a měření, zpracovávat a vyhodnocovat získané údaje;
- komunikovat, vyhledávat a interpretovat přírodovědné informace a zaujímat k nim stanovisko, využívat získané informace v diskusi k přírodovědné a odborné tematice;
- porozumět základním ekologickým souvislostem a postavení člověka v přírodě a zdůvodnit nezbytnost udržitelného rozvoje;
- posoudit chemické látky z hlediska nebezpečnosti a vlivu na živé organismy.

V afektivní oblasti směřuje přírodovědné vzdělávání k tomu, aby žáci získali:

- motivaci přispět k dodržování zásad udržitelného rozvoje v občanském životě i odborné pracovní činnosti;
- pozitivní postoj k přírodě;
- motivaci k celoživotnímu vzdělávání v přírodovědné oblasti.

Tabulky obsahující výsledky vzdělávání a učivo se v tomto návrhu neuvádí - jsou totožné se schváleným RVP Technické lyceum (fyzika var.A, chemie var.A) a dále jsou rozšířené o následující témata zeměpisu:

ZEMĚPIS

Vzdělávací obsah přírodovědného i společenskovedního charakteru oboru Zeměpis byl v zájmu zachování jeho celistvosti zařazen do přírodovědné vzdělávací oblasti.

Cílem zeměpisného vzdělávání je především přivést žáky k porozumění aspektům současného života na Zemi a ukázat jim potřeby současného světa, problémy, které vyžadují řešení a přivést je tak k potřebě vědomě se spolupodílet na jejich řešení v duchu udržitelného rozvoje v rámci místní lokality i na globální úrovni, při vědomí vlastních reálných možností. Dalším cílem je vést žáky na základě pochopení vlastní identity k podpoře plurality a multikulurního soužití vyplývajícího z pochopení a vzájemné tolerance a k potřebě poznávat různé oblasti vlastního regionu i Země. Kromě teoretických poznatků a postojů si žák také osvojí základy terénní kartografické práce.

Vzdělání směřuje k tomu, aby žáci:

- využívali geografických znalostí a dovedností v praktickém životě; chápali principy každodenního fungování světa z hlediska základních sociálních, fyzických a humánních procesů
- dokázali kriticky hodnotit a analyzovat empirická data; získávat a dále zpracovávat informace s pomocí tradičních prostředků (atlas, mapy, knihy) a ICT;
- formulovali věcně a obsahově správně vysvětlení hlavních procesů, k nimž dochází na globální úrovni a na úrovni místní lokality
- vážili si kulturní rozmanitosti světa z hlediska živé i neživé přírody, pestrosti kultur a jiných společenských struktur; chápat nutnost ochraňovat tuto různorodost
- získali empatický vztah k přírodě i společnosti
- chápali svou spoluzodpovědnost za lokální i globální procesy a potřebu aktivně na nich pracovat při vědomí svých reálných možností

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none">- porovná postavení Země ve vesmíru a vlastnosti Země s ostatními tělesy sluneční soustavy- porovná na příkladech působení endogenních a exogenních procesů- rozliší složky a prvky fyziogeografické sféry a rozpozná vztahy mezi nimi- dokáže vysvětlit závislost přírody na podnebí a podnebí na pohybech Země- rozliší hlavní biomy světa- chápe vliv zemských procesů na svůj život - orientuje se s pomocí map v krajině- používá s porozuměním vybranou geografickou, topografickou a kartografickou terminologii- chápe způsob vytváření plánů a map v krajině- zná základní způsoby měření vzdáleností a výšky v krajině s pomocí přístrojů -zhodnotí na příkladech různé typy krajiny, jejich složky, znaky a funkce-zhodnotí některá rizika působení přírodních a společenských faktorů na životní prostředí v lokální, regionální a globální úrovni	<p>Země a její procesy</p> <ul style="list-style-type: none">- Země jako vesmírné těleso, její pohyby a rytmy- sféry Země – litosféra a stavba zemského nitra, hydrosféra, atmosféra- ekosystémy Země, klimatické a vegetační zóny <p>Geografie a kartografie</p> <ul style="list-style-type: none">- znázornění Země na mapách - geometrická podstata map, zeměpisné souřadnice, kartografická zobrazení- terénní geografická výuka - základy praktické topografie, orientace v krajině, cvičení a pozorování v terénu- základy kartografie <p>Životní prostředí</p> <ul style="list-style-type: none">- vztah mezi prostorem, reliéfem půdy, podnebí, rostlinstvem a člověkem, krajina jako ekosystém, typy krajiny.- interakce přírody a společnosti, udržitelný rozvoj, globální ekologické problémy

-zhodnotí na příkladech dynamiku vývoje obyvatelstva a vlivy, které na ni působí
-popíše náboženské, jazykové a jiné sociální i ekonomické rozdíly v hlavních kulturních regionech světa, jejich příčiny a důsledky
-charakterizuje strukturu světového hospodářství a integrační uskupení
-zhodnotí rozmístění surovinových a energetických zdrojů a vliv na světové hospodářství
-chápe postavení České republiky v globálním kontextu a přijímá spoluzodpovědnost za globální procesy

- rozlišuje mikroregionální, regionální, státní, makroregionální a globální geografickou dimenzi
- přijímá spoluzodpovědnost za fungování prostoru místní lokality a chápe postavení vlastní lokality v rámci České republiky
- zhodnotí polohu, přírodní poměry a zdroje České republiky
- lokalizuje na mapách makroregiony světa, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná

Člověk na Zemi

- vývoj obyvatelstva na Zemi, faktory geografické, demografické, etnické a hospodářské
- kulturní diference, rasová, etnická, jazyková, náboženská, kulturní a politická specifika v hlavních kulturních regionech světa
- světové hospodářství, jeho struktura, surovinové a energetické zdroje, světový obchod, severojižní problematika, globalizace

Regiony

- Česká republika – hospodářské a politické postavení České republiky v Evropě a ve světě, charakteristiky obyvatelstva a sídel, struktura hospodářství, regiony, euroregiony
- politická a hospodářská integrace v rámci EU
- makroregiony světa – modelové problémy vybraných regionů (dle aktuální situace)

ESTETICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

ÚVODNÍ KOMENTÁŘ:

Domníváme se, že části Literatura a Práce s literárním textem by měly být zařazeny spíše v oddíle Jazykové vzdělávání. U státních maturit bude také literatura součástí zkoušky z Českého jazyka, navíc s jazykem lze nejlépe pracovat právě na příkladech různých literárních textů.

V tomto návrhu respektujeme stávající přiřazení literatury do Estetického vzdělávání, navrhuje však zvážit možnost změny.

Estetické vzdělávání významně přispívá ke kultivaci člověka, vychovává žáky ke kultivovanému jazykovému projevu a podílí se na rozvoji jejich duševního života. Má nadpředmětový charakter; při tvorbě školních vzdělávacích programů je proto třeba dbát na to, aby prolínalo co největším počtem vyučovacích předmětů.

Obecným cílem estetického vzdělávání je utvářet kladný vztah k materiálním a duchovním hodnotám, snažit se přispívat k jejich tvorbě i ochraně.

Estetická výchova přispívá velmi významně k pochopení jedinečnosti člověka tím, že mu umožňuje tvořivě se zmocňovat okolní reality a přetvářet ji osobitým způsobem. Takto významně napomáhá každému jedinci k hlubšímu uchopení a pochopení sebe sama, čímž současně umožňuje přijetí ostatních individualit v jejich svobodném individuálním sebevyjádření. Každá oblast umělecké tvorby za použití specifických uměleckých postupů přispívá zcela osobitě a nezastupitelně k tomuto poznávacímu a sebevyjadřovacímu procesu.

Vytvořený systém kulturních hodnot pomáhá formovat postoje žáka a je obranou proti snadné manipulaci a intoleranci. Estetické vzdělávání se podílí rovněž na rozvoji sociálních kompetencí žáků.

Estetická výchova je proto rozdělena do dvou částí. Cílem první (teoretické) části je, aby žák pochopil, na základě vědomého prožitku a poznání, význam umění pro vývoj člověka (lidstva) a pro svůj osobní život. Cílem druhé (činnostní) části je umožnit žákovi aktivní vědomé sebevyjádření skrze různé druhy umění. K dosažení tohoto cíle přispívá i jazykové vzdělávání v mateřském jazyce a naopak estetické vzdělávání prohlubuje znalosti jazykové a kultivuje jazykový projev žáků.

Literární výchova kromě výchovy ke čtenářství, rozboru a interpretace uměleckých děl vede i k celkovému přehledu o hlavních jevech a pilířích v české a světové literatuře. Poznání textu slouží rovněž k vytváření rozmanitých komunikačních situací, v nichž probíhá dialog žáků s texty a učitelem i mezi žáky navzájem. Důraz je kladen na tvorbu současnou.

Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci:

- uplatňovali ve svém životním stylu estetická kritéria;
- chápali umění jako specifickou výpověď o skutečnosti, odhalovali zákonitosti lidského logického myšlení v zákonitostech výstavby umělého díla;
- chápali význam umění pro člověka;
- správně formulovali a vyjadřovali své názory;
- přistupovali s tolerancí k estetickému cítění, vkusu a zájmu druhých lidí, rozvíjeli empatické a interpretační dovednosti;
- podporovali hodnoty místní, národní, evropské i světové kultury a měli k nim vytvořen pozitivní vztah;
- získali přehled o kulturním dění;
- uvědomovali si vliv prostředků masové komunikace na utváření kultury a nenahraditelnost osobního prožitku při umělecké tvorbě oproti pouhé konzumaci umění
- rozpoznali, jak tento prožitek dále napomáhá k odhalení vlastních schopností a možností, porozumění specifikům umělecké tvorby, pochopení hodnoty práce, materiálu, času
- rozpoznali jedinečnost médií – hudby, divadla, pohybu, vizuálního umění a přírodních materiálů, jež se k tvořivému vyjádření užívají
- společnými uměleckými aktivitami a performancemi rozvíjeli a realizovali sociální i ekonomické dovednosti
- vlastními uměleckými aktivitami přispívali k osobní psychohygieně a zvládnutí stresu

Teoretická část	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> -zařadí typická díla do jednotlivých uměleckých směrů a příslušných historických období; -zhodnotí význam daného autora i díla pro dobu, v níž tvořil, pro příslušný umělecký směr i pro další generace; -vyjádří vlastní prožitky z recepce daných uměleckých děl; -samostatně vyhledává informace v této oblasti; 	<p>Literatura a ostatní druhy umění</p> <ul style="list-style-type: none"> -umění jako specifická výpověď o skutečnosti -aktivní poznávání různých druhů umění našeho i světového, současného i minulého, v tradiční i mediální podobě -vývoj české a světové literatury v kulturních a historických souvislostech
<ul style="list-style-type: none"> -rozezná umělecký text od neuměleckého; -vystihne charakteristické znaky různých literárních textů a rozdíly mezi nimi; -rozpozná literární brak; -text interpretuje a debatuje o něm; -konkrétní literární díla klasifikuje podle základních druhů a žánrů; -při rozboru textu uplatňuje znalosti z literární teorie; 	<p>Práce s literárním textem</p> <ul style="list-style-type: none"> -základy literární vědy -literární druhy a žánry -čtenba a interpretace literárního textu -metody interpretace textu -tvořivé činnosti
<ul style="list-style-type: none"> -je schopen poslouchat proud hudby vědomě a chápe ji jako přirozenou součást života -určí strukturu skladby a na základě jejích charakteristických rysů ji zařadí do stylového období -si na základě získaných vědomostí utváří úsudek o významu hudby pro vlastní život i pro vývoj lidstva 	<p>Hudební historie a teorie</p> <ul style="list-style-type: none"> -Hudební epochy (např. renesance, baroko, klasicismus ...) -Nauka o hudebních formách a jejich vývoj v hudební historii -Analýza skladeb, hledání a charakterizování typických melodických, harmonických a metro-rytmických rysů -Cvičení k uchopení hudebních prvků
<ul style="list-style-type: none"> -chápe souvislosti mezi charakterem doby a jeho uměleckým vyjádřením -uvědomuje si podmíněnost obsahu uměleckého díla úrovní vědomí společnosti -rozeznává jedinečnost výtvarného zachycení skutečnosti v porovnání s ostatními způsoby ztvárnění reality -je schopen rozlišit a zařadit typická díla podle základních charakteristik do jednotlivých období dějin výtvarné kultury -je schopen zhodnotit význam výjimečných osobností i výtvarných děl pro danou dobu i současnost -je schopen rozpoznat a odůvodnit rozdílnost přístupů umělců různých dob k interpretaci skutečnosti v tvorbě 	<p>Dějiny výtvarné kultury</p> <ul style="list-style-type: none"> -obecné vymezení pojmu výtvarné umění -průřez dějinami výtvarné kultury od nejstaršího období lidských dějin po současné moderní umění -zkoumání závislosti a propojenosti historického a společenského vývoje lidské společnosti v konkrétních jevech a typických rysech umění dané doby -aplikace a prohlubování teoretických poznatků při výtvarných exkurzích do významných kulturních památek a galerií v rámci celé ČR i Evropské unie
<ul style="list-style-type: none"> -uvědomuje si důležitost použitých 	<p>Práce s obrazovým materiálem</p>

<p>výtvarných prostředků pro celkové vyznění díla</p> <ul style="list-style-type: none"> -je schopen následně použít těchto poznatků při vlastní tvůrčí práci i interpretaci díla -prohlubuje si komunikativní dovednosti -rozšiřuje si poznatky o lidské psychice -učí se vyhledávat a zpracovávat nové nebo rozšiřující informace 	<ul style="list-style-type: none"> -pozorování a interpretace uměleckého díla -hledání společných základů s příbuznými i nevýtvarnými obory (teorie umění, psychologie) pro hlubší pochopení díla -vlastní tvořivá práce (zobrazování umělecké dokumentace)
<ul style="list-style-type: none"> -orientuje se v nabídce kulturních institucí; -porovná typické znaky kultur hlavních národností na našem území; -popíše vhodné společenské chování v dané situaci. 	<p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> -kulturní instituce v ČR a v regionu -kultura národností na našem území -společenská kultura – principy a normy -kulturního chování, společenská výchova -kultura bydlení, odívání -lidové umění a užitá tvorba -estetické a funkční normy při tvorbě a výrobě předmětů používaných v běžném životě -ochrana a využívání kulturních hodnot -funkce reklamy a propagačních prostředků a její vliv na životní styl
Praktická část	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> -se hudebně vyjádří (zpěvem, nástrojem) při individuální i společné produkci, vědomě zdokonaluje své hudební schopnosti 	<p>Hudební činnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> -Cvičení ke zdokonalování hlasových schopností -Zpívání skladeb z jednotlivých období hudební historie a jejich doprovázení na rytmické nebo individuální melodické nástroje
<ul style="list-style-type: none"> -rozezná a vysvětlí rozdíl mezi plastikou, sochou a reliéfem, kresbou a grafikou, malbou -umí zacházet s nezbytným nářadím při opracovávání a zpracovávání rozličných materiálů (např. hlína, dřevo, kámen, kov) -je obeznámen s nezbytnými bezpečnostními zásadami práce v dílně -snaží se vyhledávat a rozlišovat rozličné přístupy v životním stylu -dokáže ztvárnit a interpretovat své pocity a myšlenky rozdílnými technikami a v rozličných materiálech -spolurozhoduje o nejvhodnějším výběru obsahu i výtvarné techniky pro ztvárnění osobně závažného tématu -účinně využívá svých poznatků o přírodních materiálech a zdrojích k ochraně životního prostředí 	<p>Výtvarné činnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> -možnosti vizuálního ztvárnění skutečnosti, -jednotlivé techniky a materiály typické pro dané vizuální zobrazování /hlína, dřevo, kámen, kov- dle možností školy/ -základní poznatky o výstavbě a provedení díla -zásady estetického přístupu k životnímu stylu, rozdíly v přístupu v minulosti a současnosti -vlastní prezentace a společenské využití tvorby -léčivé a psychohygienické možnosti umění -příroda a přírodní materiály jako zdroj inspirace, poznání a uměleckých vizuálních možností
-rozpozná své schopnosti při práci	Komunikačně dramatické činnosti

s mluveným slovem a pracuje na jejich zdokonalení
-cíleně využívá výrazových prostředků dramatického umění
-je schopen jednat v improvizovaných situacích a reflektovat sebe sama i ostatní
-podílí se na procesu společné inscenační tvorby

-dech, hlas, mluva
-verbální a neverbální prvky komunikace
-techniky dramatické práce
-proces tvorby divadelního představení

VZDĚLÁVÁNÍ PRO ZDRAVÍ

Oblast vzdělávání pro zdraví si klade za cíl vybavit žáky znalostmi a dovednostmi potřebnými k preventivní a aktivní péči o zdraví a bezpečnost, a tak rozvinout a podpořit jejich chování a postoje ke **zdravému způsobu života a celoživotní odpovědnosti za své zdraví**. Vede žáky k tomu, aby znali potřeby svého těla v jeho biopsychosociální jednotě a rozuměli tomu, jak působí výživa, životní prostředí, dodržování hygieny, pohybové aktivity, pozitivní emoce, překonávání negativních emocí a stavů, jednostranné činnosti, mezilidské vztahy a jiné vlivy na zdraví. Důraz se klade na výchovu proti závislostem (na alkoholu, tabákových výrobcích, drogách, hracích automatech, počítačových hrách aj.), proti médii vnucovanému ideálu tělesné krásy mladých lidí a na výchovu k odpovědnému přístupu k sexu. Protože jsou lidé v současnosti vystaveni řadě nebezpečí, která ohrožují jejich zdraví a často i život, nabývají na významu i dovednosti potřebné pro obranu a ochranu proti nim, tj. pro chování při vzniku mimořádných událostí.

V tělesné výchově se usiluje zejména o výchovu a vzdělávání pro celoživotní provádění pohybových aktivit a rozvoj pozitivních vlastností osobnosti. Žáci jsou vedeni k pravidelnému provádění pohybových činností, ke kvalitě v pohybovém učení, jsou jim vytvářeny podmínky k prožívání pohybu a sportovního výkonu, ke kompenzování negativních vlivů způsobu života a ke spolupráci při společných činnostech. Nezanedbatelné je dodržování zásad bezpečnosti a prevence úrazů při pohybových aktivitách.

V tělesné výchově se rozvíjejí jak pohybově nadaní, tak zdravotně oslabení žáci.

Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci dovedli:

- vážit si zdraví jako jedné z prvořadých hodnot potřebné ke kvalitnímu prožívání života a cílevědomě je chránit; rozpoznat, co ohrožuje tělesné a duševní zdraví;
- racionálně jednat v situacích osobního a veřejného ohrožení;
- chápat, jak vlivy životního prostředí působí na zdraví člověka;
- znát prostředky, jak chránit své zdraví, zvyšovat tělesnou zdatnost a kultivovat svůj pohybový projev; usilovat o dosažení optimálního pohybového rozvoje v rámci svých možností;
- posoudit důsledky komerčního vlivu médií na zdraví a zaujmout k mediálním obsahům kritický odstup;
- vyrovnávat nedostatek pohybu a jednostrannou tělesnou a duševní zátěž;
- pociťovat radost a uspokojení z prováděné tělesné (sportovní) činnosti;
- usilovat o pozitivní změny tělesného sebepojetí;
- využívat pohybových činností, pravidel a soutěží ke správným rozhodovacím postupům podle zásad fair play;
- kontrolovat a ovládat své jednání, chovat se odpovědně v zařízeních tělesné výchovy a sportu a při pohybových činnostech vůbec; podle potřeby spolupracovat;
- preferovat pravidelné provádění pohybových aktivit v denním režimu; eliminovat zdraví ohrožující návyky a činnosti.

Oblast vzdělávání pro zdraví zahrnuje jednak učivo potřebné k péči o zdraví a k ochraně člověka za mimořádných událostí, jednak učivo tělesné výchovy. Vzdělávací oblast by měla prostupovat celým ŠVP: škola rozpracuje výsledky vzdělávání do vyučovacích předmětů (např. tematika učiva péče o zdraví se může objevit v občanské nauce, biologii, základech ekologie, tělesné výchově a odborných předmětech) nebo vzdělávacích modulů, případně kurzů a jiných forem. Pro oblast péče o zdraví lze vytvořit i samostatný vyučovací předmět.

* Tělesná výchova bude realizována ve vyučovacím předmětu, sportovních kurzech, dnech (např. plavání, bruslení, hry, turistika) a jiných organizačních formách a podle možností a podmínek (materiální podmínky, zájmy žáků, klimatické podmínky, podíl chlapců a dívek, zdravotně oslabení žáci apod.). Tělesná výchova by měla žáky v pohybových projevech a zlepšování tělesného vzhledu pomocí přiměřených prostředků kultivovat. Pro žáky se zdravotním oslabením škola vytváří oddělení zdravotní tělesné výchovy.

(tabulky obsahující výsledky vzdělávání a učivo se v tomto návrhu neuvádí - jsou totožné se schváleným RVP Technické lyceum)

VZDĚLÁVÁNÍ V INFORMAČNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍCH

Cílem vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích je naučit žáky pracovat s prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi. Žáci porozumí základům informačních a komunikačních technologií, naučí se na uživatelské úrovni používat operační systém, kancelářský software a pracovat s dalším běžným aplikačním programovým vybavením (včetně specifického programového vybavení, používaného v příslušné profesní oblasti). Jedním ze stěžejních témat oblasti informačních a komunikačních technologií, a tedy i cílů výuky, je, aby žák zvládl efektivně pracovat s informacemi (zejména s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií) a komunikovat pomocí Internetu. Podstatnou část vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích představuje práce s výpočetní technikou.

Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích je dále vhodné rozšířit dle aktuálních vzdělávacích potřeb, jejichž příčinou mohou být změny na trhu práce, vývoj informačních a komunikačních technologií a specifika oboru, v němž je žák připravován.

(tabulky obsahující výsledky vzdělávání a učivo se v tomto návrhu neuvádí - jsou totožné se schváleným RVP Technické lyceum)

Odborné vzdělávání pro studijní zaměření

Dělí se podle studijních zaměření, má dvě části. Hlavní část v rozsahu 12 hodin tvoří vzdělávací oblast podle studijního zaměření (Humanitní studia, Přírodovědná studia nebo Technická studia). Pro tuto vzdělávací oblast je v RVP stanoveno učivo a očekávané výstupy. Ty pak škola ve svém ŠVP dále rozpracuje.

Druhou část odborného zaměření v rozsahu 4 hodin tvoří *další odborné předměty* podle volby školy. Škola ve svém ŠVP určí kombinaci zvolených dalších odborných předmětů, jejich hodinové dotace, očekávané výsledky a učivo. Volbu dalších odborných předmětů, jejich obsahu a výstupů provede škola s cílem prohloubení odborné přípravy, zohledňující místní požadavky a možnosti terciálního vzdělávání, zájem a studijní předpoklady žáků atp.

Volba dalších odborných předmětů, obsah učiva a výsledků vzdělávání musí být v souladu s odbornými kompetencemi stanovenými v RVP (kap. 4.2) a s uplatněním absolventa (kap. 5) pro příslušné studijní zaměření.

Humanitní studijní zaměření

Humanitní studia

Cílem vzdělávací oblasti je poskytnout žákům ucelený pohled na zákonitosti vývoje člověka, strukturu jeho osobnosti ve vzájemně prostupných oblastech motivace (potřeby a zájmy), schopností (myšlenkových, emocionálních, morálně-volních, sociálních, schopností já), charakteru (postoje, hodnotová orientace) a temperamentu, vše v závislosti na kulturním a sociálním prostředí, ve snaze je vést k jasnému sebeuvědomění (vědomí vlastní situace) jako základu pro vědomé jednání. Rozvíjí chápání souvislostí, samostatné, kritické a tvořivé myšlení žáků v oblasti výchovy, vzdělávání a sociální pomoci. Výuka navazuje na poznatky, které studenti získali o člověku a jeho postavení ve společnosti jak ve všeobecně vzdělávacích předmětech, tak i v různých projektech a mimoškolních aktivitách.

Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci:

- porozuměli procesům, které utvářejí osobnost člověka
- pochopili a osvojil si základní principy, formy a pravidla mezilidské komunikace
- samostatně a aktivně poznávali okolní sociální prostředí, získávali informace v přímých kontaktech s tímto prostředím a také z různých informačních zdrojů
- znali základní formy a metody sociální práce
- uplatnili své poznatky při konkrétní práci s lidmi, dokázali zhodnotit své působení i působení ostatních zúčastněných
- porozuměli kulturní rozmanitosti, byli schopni ji respektovat a uplatnit toto porozumění při svém budoucím pracovním působení

Pedagogika	
Výsledky vzdělávání	Učivo
Žák: -rozumí základním pojmům v oblasti výchovy a vzdělávání a je schopen je vysvětlit na praktických příkladech -umí provádět sebehodnocení a dokáže nezaujatě (objektivně) zhodnotit i práci jiných -chápe potřeby dnešního dítěte, možnosti a formy	-základní pojmy oboru (výchova, vzdělávání, učení, vyučování) -osobnostní pojetí člověka ve výchově a vzdělávání -podstata výchovného působení, vliv prostředí a osobnosti vychovatele a učitele

<p>výchovného působení a utváření podmínek pro jeho rozvoj</p> <ul style="list-style-type: none"> -charakterizuje specifika výchovy a vzdělávání v různých obdobích života -rozdělává společenské a osobnostní cíle ve výchově a vzdělávání -zná základní vývojové proudy a osobnosti v pedagogice -porovná současné přístupy v pojetí dítěte a žáka, výchovy a vzdělávání, dovede zhodnotit jejich přínosy a rizika -charakterizuje základní druhy ohrožení vývoje dětí vlivy sociálního prostředí -na základě znalosti typologie provede krátkodobé pedagogické pozorování -zná základní typy tělesného, smyslového a mentálního postižení a jejich důsledky pro výchovu a vzdělávání 	<ul style="list-style-type: none"> -principy pedagogiky, výchovné a vzdělávací působení -specifika výchovy a vzdělávání v jednotlivých obdobích života -osobnostní pojetí člověka ve výchově a vzdělávání -vývoj pedagogiky, vybrané osobnosti české a světové pedagogiky -současné přístupy k výchově a vzdělávání, reformní pedagogika -zneužívané a jinak ohrožené děti, minoritní skupiny -pedagogická diagnostika -výchova a vzdělávání člověka s tělesným, smyslovým a mentálním postižením.
--	--

Psychologie

Výsledky vzdělávání

Žák:

- rozumí základním pojmům a je schopen je vysvětlit na praktických příkladech
- chápe základní psychické stavy a principy psychických procesů
- chápe procesy a vlivy, které utvářejí osobnost člověka
- rozpoznává různé styly učení a uplatňuje jejich znalost při studiu i ve své práci
- rozumí významu motivace pro lidskou psychiku a souvislosti s uspokojením potřeb
- popíše alespoň jednu typologii potřeb
- porozumí na základě sebepoznání a sebereflexe vlastnímu chování
- chápe správné sebepojetí jako základ svého plnohodnotného života a je schopen vědoměji vést svůj osobnostní rozvoj
- usiluje o vyrovnávání se se zátěžovými situacemi,
- rozpozná a konstruktivně řeší konflikty
- rozlišuje a na základě skupinové práce prožije a popíše různé druhy temperamentů
- charakterizuje základní specifika jednotlivých etap psychického vývoje a vliv biologických a kulturně společenských podmínek
- je schopen formulovat potřeby člověka v jednotlivých etapách života
- chápe význam naplnění potřeb pro zdravý vývoj člověka, uvede praktické příklady možností jejich naplňování
- chápe principy sociální percepce a interakce, snaží se uplatňovat toto poznání v osobním i profesním životě
- zná principy a pravidla sociální komunikace, snaží se je aplikovat v různých sociálních prostředích

Učivo

- základní pojmy oboru
- lidská psychika, psychické procesy a stavy
- biologická a sociální determinace
- struktura osobnosti ve vzájemně propustných oblastech motivace (potřeby a zájmy), schopností (myšlenkových, emocionálních, morálně-volních, sociálních), charakteru (postoje, hodnotová orientace) a temperamentu;
- identita „já“ a sebepojetí
- vlastnosti a rysy, různé typologie osobnosti
- periodizace psychického vývoje člověka (možné pohledy)
- charakteristika jednotlivých vývojových etap a jejich psychosociálních aspektů
- potřeby zdravého psychického vývoje v jednotlivých etapách a možnosti jejich naplňování
- sociální chování, percepce, interakce, komunikace a kooperace (principy, pravidla, modely)
- postoje a jejich změna
- skupina (struktura skupiny, fáze vývoje, skupinová dynamika, cíle a normy, role, pozice a status)
- makrosociální jevy a procesy

-je schopen kriticky vnímat jednání druhých i své vlastní -dokáže vytvářet pozitivní vztahy k druhým lidem na základě empatie a adekvátně vyjadřovat své názory a potřeby -chápe různost jako pozitivní hodnotu -rozpoznává příčiny makrosociálních jevů ve společnosti a fáze jejich vývoje	
---	--

Sociální práce	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák: -rozpoznává příčiny makrosociálních jevů ve společnosti a fáze jejich vývoje -rozumí základním pojmům oboru -chápe specifika různých sociálních skupin -porozumí souvislostem mezi lidskými potřebami a možnostmi jejich smysluplného naplňování -má základní přehled o formách sociální pomoci, sociálních službách a jejich cílových skupinách -na základě standardů kvality a zásad poskytování sociální péče je schopen obecně zhodnotit kvalitu služeb v různých institucích -rozeznává zdroje a projevy sociálních problémů a závislostí -přemýšlí samostatně a aktivně o zdrojích sociální pomoci u různých skupin -rozlišuje mezi pomocí a kontrolou -diskutuje o přijatelných řešeních problémových situací a aktivně je hledá -uskutečňuje své myšlenky o práci s lidmi v reálném prostředí, plánuje a organizuje své aktivity tak, aby dospěl k výsledkům</p> <p>Péče o různé sociální skupiny -vysvětlí funkce rodiny a zákonitosti vztahů v jednotlivých typech rodin, je schopen vnímat své postavení v rámci rodiny -na konkrétních příkladech dysfunkcí v rodině navrhne vhodné formy pomoci -vnímá postavení starého člověka ve společnosti a jeho potřeby, popíše předpoklady a možné formy pomoci -vysvětlí kořeny sociálně-patologických jevů, které může nalézt ve svém okolí -popíše potřeby uprchlíků, menšin a lidí v sociální krizi</p>	<p>-základní pojmy oboru -sociální skupiny a jejich charakteristika -formy sociální práce, sociální služby -komunikace, osobnost pečujícího -podmínky a zásady poskytování sociální péče, standardy kvality -organizace sociální péče, základy sociálního práva -charitativní činnost, humanitární organizace</p> <p>-rodina a její funkce, role členů, dysfunkční a neúplná rodina, formy pomoci, zodpovědné rodičovství -postavení starého člověka ve společnosti, jeho potřeby, formy pomoci -péče o sociálně potřebné občany (drogově závislí, uprchlíci, menšiny, lidé v sociální krizi) -komunitní sociální práce</p>

Komunikace	
Výsledky vzdělávání	Učivo
Žák	

<ul style="list-style-type: none"> -využívá emocionální a emotivní stránky mluveného slova -ovládá techniku mluveného slova a přednese krátký projev -umí klást otázky a vhodně formulovat odpovědi -vhodně se prezentuje, umí argumentovat a obhájit své neutrální, negativní i pozitivní postoje -uplatňuje výrazové možnosti verbálního i neverbálního projevu -cíleně využívá výrazových prostředků dramatického umění, aby dosáhl určeného výsledku -je schopen jednat v improvizovaných situacích -je schopen reflektovat sebe sama i ostatní -podílí se na procesu společné inscenační tvorby 	<ul style="list-style-type: none"> -dech, hlas, mluva -verbální a neverbální komunikace -asertivní jednání -bariéry komunikace -improvizace -hra v roli -techniky dramatické práce -tvorba divadelního představení
---	--

Přírodovědné studijní zaměření

Přírodovědná studia

Cílem vzdělávací oblasti je poskytnout žákům ucelený pohled na zákonitosti přírodního světa s ohledem na porozumění člověku a jeho místě v přírodě. Jednotlivé obory přírodovědy představují pedagogický nástroj ke školení kritického, produktivního a kreativního vědeckého myšlení a chápání jevů v souvislostech. Vzdělávací oblast rozvíjí porozumění pro historický vývoj přírodních věd, včetně chápání dobové, společenské a kulturní podmíněnosti vědeckého poznání. Důraz je kladen na posilování uvědomělého vztahu k životnímu prostředí a vědomí etického rozměru přírodovědného zkoumání, které vedou k zodpovědnému postoji vůči přírodě a lidské společnosti. Vyučování navazuje na poznatky, které žáci získali o přírodě a člověku ve všeobecně vzdělávacích předmětech, jakož i v nejrůznějších projektech a mimoškolních aktivitách.

Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci:

- porozuměli zákonitostem přírodních jevů a procesů,
- chápali přírodní jevy a procesy ve vzájemných souvislostech,
- dokázali přesně pozorovat, třídít poznatky a kriticky myslet,
- analyzovali problémy, formulovali hypotézy a hledali praktickou cestu k jejich ověření,
- tvořivě řešili výzkumné úkoly a problémy,
- postupovali v praktických činnostech s ohledem na zásady bezpečnosti práce, hygieny a ochrany zdraví při práci,
- vnímali etické souvislosti přírodovědného výzkumu a jeho praktických aplikací,
- postupovali v praktických činnostech šetrně k živé i neživé přírodě,
- četli a porozuměli obsahu odborného textu, pracovali s více informačními zdroji, ověřovali nalezené informace a kriticky je posuzovali,
- vedli věcně a nezaújatě rozhovor i polemickou rozpravu na přírodovědné téma,
- vedli přesné záznamy a protokoly o prováděných pozorováních a pokusech, doplňovali je skutečností věrným nákresem a výsledky a závěry shrnuli do strukturovaného a srozumitelného textu s odkazy na použitou literaturu a další zdroje,
- organizovali a řídili vlastní učení, plánovali, uspořádávali a řídili svou pracovní činnost.

Biologie a základy ekologie	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none">-na jednoduchém preparátu popíše stavbu buňky-podle přítomnosti specifických organel (chloroplastů) a buněčné stěny správně rozliší rostlinnou a živočišnou buňku a dovede vysvětlit úlohu jednotlivých organel a struktur buňky-charakterizuje význam a funkci mikroorganismů v přírodě a pro člověka-charakterizuje rozdíl ve stavbě buňky jednobuněčného organismu a specializovaných buněk pletiv a tkání-zhotoví mikroskopický preparát, provede jeho nákres a postup práce zachytí v laboratorním protokolu <p>Žák:</p>	<p>Mikroskopické praktikum</p> <ul style="list-style-type: none">-mikroskopická dimenze života-charakter rostlinné a živočišné buňky-mikroorganismy jako reducenti-patogenní mikroorganismy-buňky pletiv a tkání mnohobuněčných organismů-příprava preparátů

- popíše jednotlivé fáze embryonálního vývoje člověka
- popíše podstatu umělého oplodnění a diskutuje jeho etické souvislosti
- je schopen vést rozhovor a je si vědom celé šíře etických, zdravotních a sociálních otázek spojených s problémem interrupce
- porovná embryonální vývoj člověka a nejznámějších skupin savců
- uvede příklad embryonálního vývoje bezobratlého živočicha

Žák:

- charakterizuje význam pojmů dědičnost a proměnlivost a uvede konkrétní příklady
- na příkladech vysvětlí základní zákonitosti a pojmy genetiky
- vysvětlí úlohu DNA a RNA
- charakterizuje vegetativní a generativní rozmnožování a uvede příklady
- vysvětlí pojem genetické určení pohlaví a uvede příklady odlišného způsobu určení pohlaví
- vysvětlí pojmy polygenní a mimojaderná dědičnost a uvede příklady
- vysvětlí pojem mutace, vznik mutací a uvede faktory ovlivňující vznik mutací
- vysvětlí na příkladech základní zákonitosti genetiky populací
- s použitím správných pojmů popíše metody genetického inženýrství, vysvětlí pojem genová manipulace
- je si vědom složitých etických otázek spojených s metodami genového inženýrství a dovede v rozhovoru porovnat přínosy a rizika jednotlivých postupů

Žák:

- dokáže zasadit ekologii jako vědní disciplínu do jejích historických souvislostí
- vysvětlí a správně používá základní ekologické pojmy
- charakterizuje různé podoby vztahů organismu a jeho prostředí
- charakterizuje s použitím správných pojmů vzájemné vztahy mezi organismy
- charakterizuje s použitím příkladů úlohu producentů, konzumentů a destruentů v biosféře
- charakterizuje základní ekosystémy, popíše jejich strukturu a vlastnosti

Žák:

- zasadí etologii jako vědu do historického kontextu a vysvětlí její význam
- na konkrétních příkladech vysvětlí některé charakteristické rysy chování a jeho vývoje u vybraných skupin živočichů
- vysvětlí rozdíl mezi vrozeným a získaným chováním a posoudí jeho výskyt u člověka a

Embryologie

- embryogeneze člověka
- umělé oplodnění, přerušení těhotenství
- srovnání lidské embryogeneze s ostatními savci
- embryogenetický vývoj bezobratlých

Genetika

- dědičnost a proměnlivost
- význam DNA a RNA
- vegetativní a generativní rozmnožování
- determinace pohlaví
- polygenní dědičnost, mimojaderná dědičnost
- mutace
- populační genetika
- genové inženýrství a genetické manipulace
- etické otázky praktických aplikací genetiky

Obecná ekologie

- historie a význam ekologie
- základní ekologické pojmy
- organismus a prostředí
- vztahy mezi organismy
- producenti, konzumenti, destruenti
- struktura a vlastnosti ekosystémů

Etologie

- historie a význam etologie
- chování zvířat a jeho vývoj v ontogenezi a fylogenezi
- chování vrozené a získané u zvířat a člověka
- fyziologie a psychologie chování
- sociální a sexuální chování člověka a zvířat
- etické otázky etologie

zvířat

- uvede příklady fyziologicky a kulturně podmíněného chování u člověka a zvířat
- uvede příklady forem sociálního a sexuálního chování člověka a zvířat, popíše podobné a rozdílné rysy
- v rozhovoru formuluje základní etické otázky vyplývající z etologie člověka a zvířat, obhajuje své postoje a názory, logicky argumentuje

Žák:

- vysvětlí pojem životní prostředí
- chápe úlohu člověka v jeho vlivu na přírodní svět a jeho vytváření vlastního světa lidské kultury
- na příkladech ukáže cestu od lokálního ke globálnímu působení člověka v přírodě
- diskutuje pojmy zdroj a odpad v přírodním a lidském světě
- orientuje se v druzích odpadů a ve způsobech nakládání s nimi
- vysvětlí úlohu člověka jako krajinytvorného činitele v souvislostech a na příkladech
- uvědomuje si globální charakter lidského působení na životní prostředí a uvede na příkladech možnosti lokálního působení jednotlivce
- zná a ve svém životě prakticky uplatňuje šetrné přístupy k životnímu prostředí
- dovede porovnat charakter běžného a ekologického zemědělství a jejich vliv na krajinu a zdraví člověka

Člověk a biosféra

- životní prostředí, příroda a kultura
- lokální a globální charakter lidského vlivu na životní prostředí v historii a současnosti
- zdroje a odpady v přírodním a lidském světě
- charakter odpadů a způsoby nakládání s nimi
- přírodní a kulturní krajina, člověk jako ničitel a člověk jako pěstitel
- globální vědomí a lokální jednání
- možnosti péče o životní prostředí
- formy zemědělství a jejich vliv na krajinu

Žák:

- vysvětlí rozdíly v chemickém složení organismů z různých říší
- vysvětlí stavbu a životní funkci virů jako nebuněčných organismů
- vysvětlí životní funkce prokaryot a hub
- charakterizuje rozdíl mezi metabolismem rostlin a živočichů
- vysvětlí funkci základních biochemických cyklů
- chápe podstatu a význam biosyntézy nukleových kyselin a proteinů

Chemická a fyziologická podstata života

- chemické složení organismů, rozdíly v chemickém složení rostlin, živočichů a hub
- životní funkce virů
- životní funkce prokaryot a hub
- rostlinný a živočišný metabolismus
- základní biochemické cykly
- biosyntéza nukleových kyselin a proteinů

Žák:

- dovede zasadit počátky systematizace a klasifikace organismů do historických souvislostí
- na příkladech vysvětlí hlavní zásady biologické klasifikace
- vysvětlí rozdíl mezi umělým a přirozeným systémem
- dovede zasadit evoluční myšlení do historického kontextu
- diskutuje problematiku sporu kreacionismu a evolucionismu
- chápe souvislosti mezi systematikou a evolucí

Klasifikace a evoluce organismů

- historie systematizace a klasifikace organismů
- zásady biologické klasifikace
- umělý a přirozený systém
- historie evolučního myšlení
- evoluce versus inteligentní design
- systematika a evoluce

Žák:

-orientuje se v základních oborech a tématech biologického výzkumu
 -na příkladech praktických aplikací dokáže vliv biologie na společnost a svět
 -vysvětlí vztah vědy a technologie
 -je si vědom a diskutuje o etickém rozměru biologie

Způsoby vědecké práce v biologii

-základní obory vědeckého výzkumu
 -klíčová témata biologického výzkumu
 -praktické aplikace výsledků biologického výzkumu
 -věda a technologie
 -etické otázky biologického výzkumu
 -zodpovědnost vědce a svědomí

Chemie	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> -chápe historickou podmíněnost pojmu atomu -používá správně základní pojmy, veličiny a zákonitosti v chemii -správně třídí látky podle složení a vlastností -zná pravidla pro stechiometrické výpočty a používá je v praxi -porovnává a třídí látky podle jejich struktury, vlastností a reakcí -dokáže sestavit vzorec a název anorganických sloučenin -uvede příklad vztahu struktury a vlastností anorganických látek -vysvětlí principy chemické výroby základních anorganických látek -správně dělí organické látky podle struktury a charakteristických skupin a reakcí -dokáže sestavit vzorec a název anorganických sloučenin -uvede příklad vztahu struktury a vlastností anorganických látek -vysvětlí postup při zpracování fosilních paliv -vysvětlí principy chemické výroby základních organických látek -rozděluje polymery podle základních stavebních jednotek a uvede příklad výroby polymeru - 	<p>Základní pojmy a vědecké představy</p> <ul style="list-style-type: none"> -pojem atomu a jeho historický vývoj -základní pojmy definice a veličiny v chemii -látky, jejich třídění a složení -stechiometrické výpočty Anorganická chemie -struktura, vlastnosti a reakce anorganických látek -názvosloví v anorganické chemii (prohloubení) -vztah mezi strukturou, vlastnostmi a chováním anorganických látek -technologie výroby základních anorganických látek Organická chemie -struktura, vlastnosti a reakce organických látek -názvosloví v organické chemii (prohloubení) -vztah mezi strukturou, vlastnostmi a chováním organických látek -fosilní zdroje organických látek -základní technologické postupy při výrobě organických látek -chemie polymerů
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> -orientuje se v základních principech termodynamiky a kinetiky chemických reakcí -vysvětlí princip chemické rovnováhy a uvede příklad jeho praktického využití -vysvětlí podstatu chromatografie a uvede příklad jejího využití -chápe podstatu elektrochemických dějů a uvede praktické využití elektrochemie -objasní vztah chemického složení rostlin a 	<p>Kapitoly z fyzikální chemie</p> <ul style="list-style-type: none"> -chemická termodynamika -reakční kinetika -chemické rovnováhy -chromatografie -elektrochemie Biochemie

<p>živočichů se základními biochemickými reakcemi v těchto organismech</p> <ul style="list-style-type: none"> -chápe princip enzymové katalýzy a uvede konkrétní příklady biokatalyzátorů -uvede příklad skladných a rozkladných reakcí v biochemii -vysvětlí základní principy metabolismu sacharidů, lipidů a proteinů -diskutuje vliv chemických výrob na život člověka a biosféru -uvede příklady „všedních“ chemických procesů 	<ul style="list-style-type: none"> -chemické složení organismů a podstata biochemických reakcí -enzymová katalýza -anabolismus a katabolismus -metabolismus sacharidů, lipidů a proteinů <p>Chemie a člověk</p> <ul style="list-style-type: none"> -vliv chemických výrob na životní prostředí a zdraví člověka -chemie v denním životě
--	--

Matematika	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<ul style="list-style-type: none"> -používá matice v řešení soustavy lineárních rovnic (Gaussova eliminační metoda). -rozeznává podmínky existence jejich řešení. -provádí násobení a sčítání matic -uvědomuje si co je a není důkaz -rozlišuje váhu argumentů -používá infinitezimální počet na příkladech technických výpočtů. (průběh funkcí, výpočet ploch a objemů) -na základě zobecnění pojmu čísla používá komplexní číslo ve výpočtech 	<ul style="list-style-type: none"> -matice -důkazy, matematická indukce -diferenciální a integrální počet -komplexní čísla

Technické studijní zaměření

Technická studia

Cílem vzdělávací oblasti je rozšířit a prohloubit znalosti a dovednosti z matematiky, fyziky, ICT a technických předmětů. Vzdělávací oblast prohlubuje u studentů schopnost tvůrčím způsobem využívat osvojené poznatky, základní znalosti a dovednosti z technického kreslení, deskriptivní geometrie, technické fyziky, aplikované matematiky a ICT, a tím si rozvíjet technické myšlení.

Studenti jsou vedeni ke schopnosti aplikovat získané poznatky při projektování skutečných objektů. Vzdělávací oblast technická specializace vytváří prostor pro vlastní seberealizaci i pro týmovou spolupráci, zvyšuje motivaci k tvorbě individuálních i skupinových projektů, prohlubuje u studentů smysl pro inovativnost a motivuje je k celoživotnímu vzdělávání.

Vzdělávání směřuje k tomu aby žáci:

- rozvíjeli základní myšlenkové operace (analýza, syntéza, dedukce, indukce, generalizace, abstrakce)
- si osvojovali obecné principy a strategie řešení teoretických i praktických problémů
- porozuměli potřebným vědeckým technickým a technologickým metodám, nástrojům a pracovním postupům k rozvíjení dovedností v rámci specializace
- rozvíjeli své dovednosti učit se a být připraven celoživotně se vzdělávat

Technické kreslení	
Výsledky vzdělávání	Učivo
Žák -používá prostorovou představivost a obrazotvornost -zpracovává výkresové dokumentace -projektuje skutečné objekty -zhotovuje modely -orientuje se v projektové dokumentaci	-zásady zobrazování na výkresech -zásady kótování a předepisování přesnosti -technická normalizace -stavební, strojní, elektrotechnické a zeměměřické výkresy a schémata -zásady práce s programy CAD

Aplikovaná matematika	
Výsledky vzdělávání	Učivo
-analyzuje a řeší technické a fyzikální problémy s využitím funkčních vztahů -využívá posloupností při řešení problémů -užitím diferenciálního počtu určuje okamžité změny veličiny, vyšetřuje průběhy funkcí -užívá pravidel pro výpočet primitivních funkcí -určuje obvody a obsahy rovinných obrazců,	-funkce a její průběh -aplikace posloupností -základy diferenciálního a integrálního počtu

objemy a povrchy těles -řeší technické a fyzikální úlohy s využitím diferenciálního a integrálního počtu	
--	--

Fyzika	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> -řeší početní i grafické řešení úloh na rozklad síly do dvou navzájem kolmých směrů -určuje výslednice libovolného počtu sil, početně i graficky -řeší úlohy na moment síly, moment dvojice a rovnováhy momentů -aplikuje vztahy pro smykové a valivé tření při řešení úloh na nakloněné rovině -skládá dva rovnoměrné pohyby v osách rovnoběžných i kolmých -aplikuje pohybové zákony -objasní funkce pasivních prvků elektronických obvodů -vyhledává elektron. součástky v katalogu 	<ul style="list-style-type: none"> -statika tuhých těles -rovinné soustavy sil, skládání, rozklad, rovnováha sil, dvojice sil, moment dvojice sil, stupně volnosti, druhy podpor, vazeb a jejich silová působení -vláknový obrazec -kinematika a dynamika -rovinný pohyb tělesa -rovinný pohyb soustavy těles -prvky elektronických obvodů

Deskriptivní geometrie	
Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> -využívá poznatky z planimetrie, stereometrie a trigonometrie při řešení technických problémů; -zobrazí ve volném rovnoběžném promítání základní geometrické útvary a tělesa; -určí skutečnou velikost rovinných útvarů, sestrojí a zobrazí řezy elementárních těles, jejich průsečík s přímkou, sestrojí síť těles; -charakterizuje jednotlivé kuželosečky, užívá jejich vlastnosti, umí je sestrojít a užít jejich vlastností k řešení technických problémů; 	<ul style="list-style-type: none"> -základní vlastnosti rovnoběžného promítání -bod, přímka a rovina v kótovaném promítání -bod, přímka, rovina, mnohoúhelník, mnohostěn, jednoduchá oblá tělesa (koule, válce a kužele) v Mongeově promítání -úlohy metrické, skutečná velikost útvarů v rovině, průsečík přímky s rovinou a elementárním tělesem, řez tělesa rovinou, sestrojení sítí těles -základní vlastnosti a konstrukce kuželoseček (elipsy, hyperboly a paraboly)

Informační a komunikační technologie	
Výsledky vzdělávání	Učivo
Žák:	

-rozumí principům zpracování grafických informací na počítači

-tvoří grafiku na základní uživatelské úrovni, upravuje a konvertuje ji za pomoci odpovídajících SW nástrojů

-ovládá principy algoritmizace úloh, umí algoritmizovat jednoduché úlohy a tyto algoritmy zapsat

-umí převádět data z jednotlivých číselných soustav (dvojkové, desítkové, šestnáctkové) a umí pracovat s těmito daty

-počítačová grafika, rastrová a vektorová grafika, barevné modely, ukládání grafických dat

-nástroje pro práci s grafikou

-výroková logika, algoritmizace, zápis algoritmů, heuristiky

-číselné soustavy

8. Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání

Vzdělávací oblasti a obsahové okruhy	Minimální počet vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání	
	týdenních	celkový
Všeobecně vzdělávací část	84	2688
Jazykové vzdělávání (český jazyk)	6	192
Jazykové vzdělávání (cizí jazyky)	21	672
Společenskovědní vzdělávání	10	320
Matematické vzdělávání	10	320
Přírodovědné vzdělávání	13	416
Vzdělávání v ICT	6	192
Vzdělávání pro zdraví	8	256
Estetické vzdělávání	12	384
Část studijního zaměření (odborné vzdělávání)	16	512
Vzdělávací oblast podle studijního zaměření	12	384
Další odborné předměty	4	128
Povinný základ celkem	102	3264
Disponibilní hodiny	26	832
Počet povinných hodin celkem	128	4096

Minimální týdenní počet vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících je 29.

Poznámky:

1. Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání je východiskem pro tvorbu učebních plánů ve ŠVP. Do učebního plánu školního vzdělávacího programu se zařazují vyučovací předměty, které se vytvářejí na základě vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů stanovených v rámcovém rozvržení obsahu vzdělávání. Stanovené vzdělávací oblasti a obsahové okruhy a jejich minimální počty vyučovacích hodin jsou závazné, jejich dodržení ve ŠVP musí být prokazatelné.
2. Ostatní odborné předměty umožňují školám dosáhnout pružnější profilaci studia podle podmínek školy, možností vysokoškolského a vyššího odborného studia v regionu, podle zájmů a schopností žáků. Škola ve svém ŠVP určí kombinaci zvolených odborných předmětů, jejich hodinové dotace, očekávané výsledky a učivo.
3. Disponibilní hodiny jsou určeny pro vytváření profilace ŠVP, realizaci průřezových témat, posílení hodinové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů, pro podporu zájmové orientace žáků, pro zavádění výuky dalšího cizího jazyka.
4. Minimální počet vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání je 128, maximální 140.
5. Průměrný počet vyučovacích hodin ve třídě za týden je s ohledem na nezbytné dělení tříd na skupiny stanoven na 52 pro každý ročník.

6. Od 2., nejpozději od 3.ročníku si žák povinně volí jedno z nabízených studijních zaměření v minimální hodinové dotaci 16 hodin týdně celkem. Studijní zaměření jsou otevírána podle zájmu žáků a možností školy.

7. Estetické vzdělávání má 2 složky – teoretickou v rozsahu 8 hodin (z toho je 6 hodin věnováno literatuře a 2 hodiny kultuře a dějinám umění) a praktické umělecké činnosti v rozsahu 4 týdenní hodiny z RVP stanoveného minimálního počtu týdenních vyučovacích hodin. Škola si povinně volí dvě praktické umělecké činnosti ze tří specifikovaných v RVP.

8. Pro úspěšnou realizaci vzdělávání je nutné vytvářet podmínky pro osvojení požadovaných klíčových a odborných kompetencí formou učební a odborné praxe. Na učební nebo odbornou praxi lze žáky dělit na skupiny, zejména z důvodů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a hygienických požadavků podle platných právních předpisů. Obsah praktických činností se odvíjí od vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů RVP (jedná se zejména o témata jako ekologie, astronomie, geodézie, sociální péče apod.). Doporučený minimální rozsah učební a odborné praxe jsou 4 týdny za celou dobu vzdělávání, z toho odborná praxe se zařazuje povinně v minimálním rozsahu 2 týdny za celou dobu vzdělávání.

9. Ve ŠVP musí být v každém ročníku zařazena tělesná výchova, v minimálním rozsahu 2 hodiny týdně, doporučuje se zařadit další sportovní a relaxační aktivity podporující zdravý vývoj žáků.

10. Škola vytváří podmínky pro zkvalitňování jazykových znalostí žáků a pro výuku dalších cizích jazyků.

9. Průřezová témata

9.1 Občan v demokratické společnosti

Charakteristika tématu

Výchova k demokratickému občanství se zaměřuje na vytváření a upevňování takových postojů a hodnotové orientace žáků, které jsou potřebné pro fungování a zdokonalování demokracie. Nejde však pouze o postoje, hodnoty a jejich preference, ale také o budování občanské gramotnosti žáků, tj. osvojení si faktické, věcné a normativní stránky jednání odpovědného aktivního občana.

Výchova k demokratickému občanství se netýká jen společenskovední oblasti vzdělávání, v níž se nejvíce realizuje, ale prostupuje celým vzděláváním a nezbytnou podmínkou její realizace je také demokratické klima školy, otevřené k rodičům a k širší občanské komunitě v místě školy.

Přínos tématu k naplňování cílů rámcového vzdělávacího programu

K odpovědnému a demokratickému občanství je třeba mít dostatečně rozvinuté klíčové kompetence (komunikativní kompetence, personální a sociální kompetence, kompetence k řešení problémů a k práci s informacemi,...), proto je jejich rozvíjení při výchově k demokratickému občanství velmi významné.

Kromě toho jsou žáci vedeni k tomu, aby:

- měli vhodnou míru sebevědomí, sebeodpovědnosti a schopnost morálního úsudku;
- byli připraveni si klást základní existenční otázky a hledat na ně odpovědi a řešení;
- hledali kompromisy mezi osobní svobodou a sociální odpovědností a byli kriticky tolerantní;
- byli schopni odolávat myšlenkové manipulaci;
- dovedli se orientovat v mediálních obsazích, kriticky je hodnotit a optimálně využívat
- masová média pro své různé potřeby;
- dovedli jednat s lidmi, diskutovat o citlivých nebo kontroverzních otázkách, hledat kompromisní řešení;
- byli ochotni se angažovat nejen pro vlastní prospěch, ale i pro veřejné zájmy a ve prospěch lidí v jiných zemích a na jiných kontinentech;
- vážili si materiálních a duchovních hodnot, dobrého životního prostředí a snažili se je chránit a zachovat pro budoucí generace.

Obsah tématu a jeho realizace

Výchova k odpovědnému a aktivnímu občanství v demokratické společnosti zahrnuje vědomosti a dovednosti z těchto oblastí:

- osobnost a její rozvoj;
- komunikace, vyjednávání, řešení konfliktů;
- společnost – jednotlivce a společenské skupiny, kultura, náboženství;
- historický vývoj (především v 19. a 20. století);
- stát, politický systém, politika, soudobý svět;
- masová média;
- morálka, svoboda, odpovědnost, tolerance, solidarita;
- potřebné právní minimum pro soukromý a občanský život.

Těžiště realizace průřezového tématu se předpokládá:

- v důsledně a promyšleně prováděné **etické výchově**, vedoucí k občanským ctnostem (humanita, láska k lidem, soucitění, přátelství, pomoc, odpovědnost, spolupráce, aktivita pro dobré věci...). Občanské ctnosti úzce souvisí s tím, jaký je člověk ve svém soukromí – v neveřejné oblasti svého prožívání a jednání. Ke skutečnému lidství a dobré morálce, projevující se v prosociálním chování, by měly vést všechny vyučovací předměty – všechny složky školního kurikula, a to především použitím prožitkové výukové strategie, která obsahuje přijetí žáka učitelem i skupinou žáků, pozitivní motivaci, prožitek

žákova úspěchu. Cílem je kladný přístup žáka k sobě samému a z toho pramenící jeho kladný přístup k životu, k ostatním lidem, k živé i neživé přírodě, ke kulturním a jiným hodnotám, které lidé vytvářejí;

- **ve vytvoření demokratického klimatu školy** (např. dobré přátelské vztahy mezi učiteli a žáky a mezi žáky navzájem);
- v náležitém rozvržení prvků průřezového tématu do jednotlivých částí školního vzdělávacího programu včetně plánované činnosti žáků mimo vyučování;
- v cílevědomém úsilí o dobré **znalosti a dovednosti žáků**, které jsou nezbytně potřebné pro informované a odpovědné občanské a jiné rozhodování a jednání; tyto vědomosti a dovednosti budou žáci nejvíce získávat ve vyučovacích předmětech zaměřených na výchovu k občanství a společenskovední vzdělávání, tedy např. v občanské nauce, v základech společenských věd nebo v dějepisu;
- v **promyšleném a funkčním používání strategií výuky**, např. používání aktivizujících metod a forem práce ve výuce, jako je problémové a projektové učení, kooperativní učení, různé diskusní a simulační metody, metody směřující k rozvoji prosociálního chování, k rozvoji funkční gramotnosti žáků (tj. schopnost číst textový materiál s porozuměním, interpretovat jej, hodnotit a používat pro různé účely) atp.;
- v realizaci **mediální výchovy**.

9.2 Člověk a životní prostředí

Charakteristika tématu

Udržitelný rozvoj patří mezi priority EU včetně naší republiky. Nezbytným předpokladem jeho realizace je příprava budoucí generace k myšlení a jednání v souladu s principy udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách.

Průřezové téma Člověk a životní prostředí se podílí na zvyšování gramotnosti pro udržitelnost rozvoje a přispívá k realizaci jednoho z pěti základních směrů rozvoje lidských zdrojů⁹.

Environmentální vzdělávání a výchova poskytuje žákům znalosti a dovednosti potřebné pro pochopení principu udržitelnosti, podněcuje aktivní integrovaný přístup k realitě a ovlivňuje etické vztahy k prostředí. V souvislosti s jejich odborným vzděláváním poukazuje na vlivy pracovních činností na prostředí a zdraví a využívání moderní techniky a technologie v zájmu udržitelnosti rozvoje.

Hlavním cílem průřezového tématu Člověk a životní prostředí je vést žáky k tomu aby:

- pochopili souvislosti mezi různými jevy v prostředí a lidskými aktivitami, mezi lokálními, regionálními a globálními environmentálními problémy;
- chápali postavení člověka v přírodě a vlivy prostředí na jeho zdraví a život;
- porozuměli souvislostem mezi environmentálními, ekonomickými a sociálními aspekty ve vztahu k udržitelnému rozvoji;
- respektovali principy udržitelného rozvoje;
- získali přehled o způsobech ochrany přírody, o používání technologických, ekonomických a právních nástrojů pro zajištění udržitelného rozvoje;
- samostatně a aktivně poznávali okolní prostředí, získávali informace v přímých kontaktech s prostředím a z různých informačních zdrojů;
- pochopili vlastní odpovědnost za své jednání a snažili se aktivně podílet na řešení environmentálních problémů;
- osvojili si základní principy šetrného a odpovědného přístupu k životnímu prostředí v osobním a profesním jednání;

⁹ Gramotnost pro udržitelnost rozvoje zahrnuje systém znalostí o zákonitostech přírody, o vztazích člověka k prostředí, o současných globálních a regionálních problémech lidstva, o možnostech a způsobech jejich řešení prostředky ekonomickými, sociálně právními, vědeckými a technickými za aktivní účasti občanů a jejich vzájemné spolupráce na místní, regionální a globální úrovni. (Strategie rozvoje lidských zdrojů pro ČR. Praha, Úřad vlády ČR, MPSV ČR 2003).

- dokázali esteticky a citově vnímat své okolí a přírodní prostředí;
- osvojili si zásady zdravého životního stylu a vědomí odpovědnosti za své zdraví.

Přínos tématu k naplňování cílů rámcového vzdělávacího programu

Přínos průřezového tématu je ve třech rovinách:

- informativní, směřující k získání potřebných znalostí a dovedností, jejich chápání a hodnocení;
- formativní, zaměřené zejména na vytváření hodnot a postojů ve vztahu k životnímu prostředí (etických, citových, estetických apod.);
- sociálně-komunikativní, zaměřené na rozvoj dovedností vyjadřovat a zdůvodňovat své názory, zprostředkovávat informace, obhajovat řešení problematiky životního prostředí a působit pozitivním směrem na jednání a postoje druhých lidí.

Obsah tématu a jeho realizace

Průřezové téma je začleněno v rámcovém vzdělávacím programu do cílů vzdělávání a výsledků vzdělávání v různých souvislostech. Získané vědomosti a dovednosti se v průřezovém tématu propojují a doplňují tak, aby vznikl ucelený obraz ukazující složitost souvislostí v přírodě, ve společnosti, mezi přírodou a člověkem a jeho životním prostředím.

Ve složce všeobecného vzdělávání je průřezové téma začleněno především do přírodovědného vzdělávání v tématech ekologie a člověk a životní prostředí, dále je začleněno v společenskovedním vzdělávání, estetickém vzdělávání a vzdělávání pro zdraví.

V odborné složce je průřezové téma diferencovaně začleněno do obsahových okruhů podle charakteru oborů vzdělání. Zaměřuje se zejména na materiálové a energetické zdroje, na kvalitu pracovního prostředí, vlivy pracovních činností na prostředí a na zdraví, na technické a technologické procesy a řídicí činnosti.

Obsah průřezového tématu Člověk a životní prostředí zahrnuje témata:

- biosféra v ekosystémovém pojetí (znalosti o abiotických a biotických podmínkách života, ekologické přizpůsobivosti, o vzájemných vztazích organismů a prostředí, o struktuře a funkci ekosystémů, o významu biodiverzity a ochrany přírody a krajiny);
- současné globální, regionální a lokální problémy rozvoje a vztahy člověka k prostředí (klimatické změny, ohrožování ovzduší, vody, půdy, ekosystémů i biosféry z různých hledisek rozvoje lidské populace, vliv prostředí na lidské zdraví);
- možnosti a způsoby řešení environmentálních problémů a udržitelnosti rozvoje v daném oboru vzdělání a v občanském životě (např. nástroje právní, ekonomické, informační, technické, technologické, organizační, prevence negativních jevů, principy udržitelnosti rozvoje).

Průřezové téma je vhodné realizovat ve školním vzdělávacím programu kombinací tří základních způsobů:

- o komplexně – v samostatném ekologickém vyučovacím předmětu (modulu) nebo v uceleném bloku ekologického učiva zahrnutého do některého vhodného předmětu (modulu), který umožňuje integraci a doplnění poznatků o ekologii a životním prostředí, komplexní pohled na udržitelnost rozvoje v občanském životě a v daném oboru vzdělání a uvědomění si vlastní odpovědnosti za kvalitu životního prostředí;
- o rozptýleně (difúzně) – v logických souvislostech v jednotlivých vyučovacích předmětech (modulech) všeobecně vzdělávací i odborné složky vzdělávání, v praktickém vyučování;
- o nadpředmětově – v žákovských projektech. Průřezové téma lze realizovat různými metodami a formami v rámci teoretického a praktického vyučování a mimoškolními aktivitami. V praktickém vyučování je vhodné vést žáky ke správnému nakládání s odpady, využívat úsporné spotřebiče a postupy, dodržovat požadavky na bezpečnost a hygienu

práce. Problémově zadávané otázky, úkoly nebo situace mají žákům umožnit nejen pochopení a procvičování probíraného učiva, ale i uplatnění jejich dalších znalostí z různých oblastí vzdělávání i z mimoškolního prostředí. Vzdělávací a výchovný význam mají žakovské projekty s environmentální problematikou propojenou s odborným učivem a s odbornou praxí.

Při realizaci environmentálního vzdělávání a výchovy doporučujeme spolupracovat se středisky a centry ekologické výchovy a s dalšími ekologickými institucemi a pracovišti.

9.3 Člověk a svět práce

Charakteristika tématu

Jedním ze základních cílů vymezených tímto rámcovým vzdělávacím programem je příprava takového absolventa, který má nejen určitý odborný profil, ale který se díky němu dokáže také úspěšně prosadit na trhu práce i v životě.

Průřezové téma Člověk a svět práce doplňuje znalosti a dovednosti žáka získané v odborné složce vzdělávání o nejdůležitější poznatky a dovednosti související s jeho uplatněním ve světě práce, které by mu měly pomoci při rozhodování o další profesní a vzdělávací orientaci, při vstupu na trh práce a při uplatňování pracovních práv.

Přínos tématu k naplňování cílů rámcového vzdělávacího programu

Téma Člověk a svět práce přispívá k naplňování cílů vzdělávání zejména v rozvoji následujících obecných kompetencí:

- identifikace a formulování vlastních priorit;
- práce s informacemi, vyhledávání, vyhodnocování a využívání informací;
- odpovědné rozhodování na základě vyhodnocení získaných informací;
- verbální komunikace při důležitých jednáních;
- písemné vyjadřování při úřední korespondenci.

Hlavním cílem průřezového tématu je vybavit žáka znalostmi a kompetencemi, které mu pomohou optimálně využít svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění na trhu práce a pro budování profesní kariéry. Uskutečňování tohoto cíle předpokládá:

- vést žáky k tomu, aby si uvědomili zodpovědnost za vlastní život, význam vzdělání a celoživotního učení pro život, aby byli motivováni k aktivnímu pracovnímu životu a k úspěšné kariéře;
- zorientovat žáky ve světě práce jako celku i v hospodářské struktuře regionu, naučit je hodnotit jednotlivé faktory charakterizující obsah práce a srovnávat tyto faktory se svými předpoklady, seznámit je s alternativami profesního uplatnění po absolvování studovaného oboru vzdělání;
- naučit žáky vyhledávat a posuzovat informace o profesních příležitostech, orientovat se v nich a vytvářet si o nich základní představu;
- naučit žáky vyhledávat a posuzovat informace o vzdělávací nabídce, orientovat se v ní a posuzovat ji z hlediska svých předpokladů a profesních cílů;
- naučit žáky písemně i verbálně se prezentovat při jednání s potenciálními zaměstnavateli, formulovat svá očekávání a své priority;
- vysvětlit žákům základní aspekty pracovního poměru, práv a povinností zaměstnanců a zaměstnavatelů i základní aspekty soukromého podnikání, naučit je pracovat s příslušnými právními předpisy;
- zorientovat žáky ve službách zaměstnanosti, přivést je k účelnému využívání jejich informačního zázemí.

Obsah tématu a jeho realizace

Obsah tématu je možné rozdělit do následujících obsahových celků:

- hlavní oblasti světa práce, charakteristické znaky práce (pracovní činnosti, pracovní prostředky, pracoviště, mzda, pracovní doba, možnosti kariéry, společenská prestiž apod.), jejich aplikace na jednotlivé alternativy uplatnění po absolvování příslušného oboru vzdělání a navazujících směrů vyššího a vysokoškolského studia, vztah k zájmům, studijním výsledkům, schopnostem, vlastnostem a zdravotním předpokladům žáků;
- trh práce, jeho ukazatele, všeobecné vývojové trendy, požadavky zaměstnavatelů;
- soustava školního vzdělávání v ČR, návaznosti jednotlivých druhů vzdělávání po absolvování střední školy, význam a možnosti dalšího profesního vzdělávání včetně rekvalifikací, nutnost celoživotního učení, možnosti studia v zahraničí;
- informace jako kritéria rozhodování o další profesní a vzdělávací dráze, vyhledávání a posuzování informací o povoláních, o vzdělávací nabídce, o nabídce zaměstnání, o trhu práce;
- písemná i verbální sebe prezentace při vstupu na trh práce, sestavování žádostí o zaměstnání a odpovědi na inzeráty, psaní profesních životopisů, průvodních (motivačních) dopisů, jednání s potenciálním zaměstnavatelem, přijímací pohovory, výběrová řízení, nácvik konkrétních situací;
- zákoník práce, pracovní poměr, pracovní smlouva, práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, mzda, její složky a výpočet, možnosti zaměstnání v zahraničí;
- soukromé podnikání, podstata a formy podnikání, rozdíly mezi podnikáním a zaměstnaneckým poměrem, výhody a rizika podnikání, nejčastější formy podnikání,
- činnosti, s nimiž je třeba při podnikání počítat, orientace v živnostenském zákoně a obchodním zákoníku;
- podpora státu sféře zaměstnanosti, informační, poradenské a zprostředkovatelské služby v oblasti volby povolání a hledání zaměstnání a rekvalifikací, podpora nezaměstnaným;
- práce s informačními médii při vyhledávání pracovních příležitostí.

Zařazení tématu do školních vzdělávacích programů se uskuteční tak, že jednotlivé obsahové celky budou začleněny do odpovídajících vyučovacích předmětů (odborných i všeobecně vzdělávacích) vymezených vzdělávacím programem. Je žádoucí zaměřit probírání tematických celků vedoucích k poznávání světa práce nejen na oblasti uplatnění v příslušném směru a oboru vzdělání, ale – s ohledem na rostoucí mobilitu pracovních sil a potřebu snadno se adaptovat na změněné podmínky nebo procházet různými rekvalifikacemi – také na svět práce komplexně, a to alespoň na úrovni základní orientace.

Příslušné kompetence by žák měl nabývat především vlastním objevováním při řešení konkrétních problémů, při práci s konkrétními informacemi a při simulování konkrétních interpersonálních situací. Důležitým partnerem při výuce by měl být úřad práce, který by ji měl obohatit o konkrétní informace, vysvětlení a rady týkající se oblasti povolání, zaměstnání a trhu práce. Vhodné jsou exkurze v zaměstnavatelských organizacích typických pro příslušnou oblast uplatnění absolventů, při kterých se věnuje pozornost nejen odborné činnosti podniků, ale i personálnímu klimatu, organizační struktuře, pracovní náplni pracovníků, kariérovým postupům apod. Významnou roli zde má odborná praxe žáků v reálných pracovních podmínkách.

Při začleňování tématu Člověk a svět práce do školních vzdělávacích programů je třeba si uvědomit, že se nejedná o jednorázové téma, ale že je žádoucí věnovat mu pozornost systematicky po celou dobu studia (v rámci vyučovacího procesu i jinými formami).

9.4 Informační a komunikační technologie

Charakteristika tématu

Jedním z nejvýznamnějších procesů, probíhajících v současnosti v ekonomicky vyspělých zemích, je budování tzv. informační společnosti. Informační společnost je charakterizována podstatným využíváním digitálního zpracování, přenosu a uchování informací. Technologickou základnou této proměny je využívání prvků moderních informačních a komunikačních technologií.

V době budování informační a znalostní společnosti je vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích nejen nezbytnou podmínkou úspěchu jednotlivce, ale i celého hospodářství. Ze zpracování informací prostředky informačních a komunikačních technologií se stává také významná ekonomická aktivita. Informační a komunikační technologie stále více pronikají i do tradičních sektorů, tj. do průmyslu, zemědělství, prostupují občanskými a společenskými aktivitami, jsou součástí využití volného času. Tento vývoj přináší nové pracovní příležitosti a zásadně ovlivňuje charakter společnosti – dochází k přesunu zaměstnanosti nejen do oblasti práce s informacemi, ale i do oblasti služeb obecně.

Vyhledávání, zpracovávání, uchovávání i předávání informací se stává prakticky nezávislé na časových, prostorových, či kvantitativních omezeních. Informační a komunikační technologie již v současnosti pronikají nejenom do všech oborů, ale také do většiny činností, a to bez ohledu na intelektuální úroveň, na které jsou vykonávány; je tedy zcela nezbytné promítnout požadavky na práci s prostředky informačních a komunikačních technologií do všech stupňů a oborů vzdělání.

Práce s prostředky informačních a komunikačních technologií má dnes nejen průpravnou funkci pro odbornou složku vzdělání, ale také patří ke všeobecnému vzdělání moderního člověka. Žáci jsou připravováni k tomu, aby byli schopni pracovat s prostředky informačních a komunikačních technologií a efektivně je využívali jak v průběhu vzdělávání, tak při výkonu povolání (tedy i při řešení pracovních úkolů v rámci profese, na kterou se připravují), stejně jako v činnostech, které jsou a budou běžnou součástí jejich osobního a občanského života.

Přínos tématu k naplňování cílů rámcového vzdělávacího programu

Dovednosti v oblasti informačních a komunikačních technologií mají podpůrný charakter ve vztahu ke všem složkám kurikula. Cílem je naučit žáky používat základní a aplikační programové vybavení počítače, a to nejen pro účely uplatnění se v praxi, ale i pro potřeby dalšího vzdělávání. Rovněž je důležité naučit žáky pracovat s informacemi a s komunikačními prostředky. Je zřejmé, že s rozvojem vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích na základní škole bude úkolem střední školy mj. vyrovnání úrovně připravenosti žáků na určitý standard a poskytování hlubšího vzdělání v závislosti na potřebách jednotlivých oborů vzdělání.

Obsah tématu a jeho realizace

V březnu roku 2004 schválila vláda ČR strategický dokument v oblasti rozvoje informační společnosti – tzv. Státní informační a komunikační politiku. V dokumentu je mj. zmiňována nutnost objektivního hodnocení dovedností a znalostí v oblasti počítačové gramotnosti. Za základ je zde považován systém certifikací ECDL (European Computer Driving Licence).

Obsah průřezového tématu vymezuje příslušná výše uvedená klíčová kompetence a vzdělávací oblast. Oblast vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích svým obsahem a rozsahem splňuje požadavky (základní úroveň) systému ECDL.

Průřezové téma je zpravidla realizováno v samostatném vyučovacím předmětu převážně všeobecně vzdělávacího charakteru, žádoucí je však jeho pronikání i do předmětů ostatních. Rozšíření využívání prostředků informačních a komunikačních technologií při výuce předpokládá především vybavení škol odpovídající výpočetní technikou. Je třeba, aby školy měly počítačové učebny vybaveny dostatečným počtem pracovních stanic, tvořených moderními multimediálními počítači zapojenými v dostatečně propustné lokální síti, umožňující sdílení případných síťových prostředků (tiskárny, skenery, DVD-ROM, disky...) a s rychlým přístupem na Internet. V hodinách výuky by měl počet pracovních stanic odpovídat počtu žáků. Učebny musí být budovány se zřetelem na zachování pravidel hygieny a bezpečnosti práce.

Softwarové vybavení škol by krom dostatečně široké nabídky výukových programů podporujících výuku v jednotlivých vzdělávacích oblastech mělo zahrnovat balík tzv. kancelářského software, tj. textový, tabulkový a databázový procesor, software pro tvorbu prezentací, dále software pro práci s grafikou, prohlížeč webových stránek, organizační a plánovací software, e-mailového klienta a další komunikační software a dle oborů vzdělání vyučovaných na škole též aplikace používané v příslušné profesní oblasti, která je předmětem vzdělání (např. účetní software, CAD systémy apod.).

Přístup k výuce informačních a komunikačních technologií se odvíjí od postavení tohoto tématu v celkové koncepci vzdělávání. Obvykle je do učebního plánu začleněn samostatný vyučovací předmět poskytující žákům základní všeobecné dovednosti a vědomosti.

Stanovení hodinových dotací a časového zařazení jednotlivých tematických celků je v kompetenci školy, která si sestaví konkrétní posloupnost probírané látky v jednotlivých ročnících. Tato posloupnost by měla zachovávat vhodné návaznosti učiva a podporovat výuku v ostatních předmětech (mezipředmětové vazby).

Současně je třeba splnit další dvě podmínky – žáci musí nejprve pochopit základní principy informačních a komunikačních technologií a musí se být schopni orientovat ve výpočetním systému. Z důvodu faktické provázanosti témat se budou jednotlivé tematické celky neustále prolínat a jejich výuka bude mnohdy probíhat v několika cyklech tak, aby žáci k náročnějším tématům přešli teprve po zvládnutí základů. Některé tematické celky tak budou během studia zařazeny několikrát, ovšem vždy na vyšší úrovni a s vyšší náročností tak, aby znalosti a dovednosti gradovaly v nejvyšším ročníku. Další učivo lze řadit dle aktuálních vzdělávacích potřeb, jejichž příčinou mohou být specifika oboru, podpora výuky v jiných vyučovacích předmětech, změny na trhu práce a vývoj v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Stěžejní formou výuky je cvičení v odborné učebně výpočetní techniky. Třída se při výuce dělí na skupiny tak, aby na každé pracovní stanici pracoval jeden žák. Těžiště výuky informačních a komunikačních technologií je v provádění praktických úkolů. Je-li použita metoda výkladu, je vhodné, aby ihned následovalo praktické procvičení vyloženého učiva. Proces seznamování se s metodami a prostředky informačních a komunikačních technologií (ukázka nových činností, jejich praktické vyzkoušení na počítači a následné pochopení nové látky) je často jen úvodem do problematiky, stále častěji však bude navazovat na znalosti žáků ze základní školy (či obecněji z předchozího vzdělávání). Praktické úlohy by neměly chybět v žádné vyučovací hodině. Realizovány mohou být formami různých cvičení, samostatných prací, souhrnných prací, projektů, testů s použitím počítače. V rámci výuky práce s počítačem je vhodné uplatnit projektový přístup. Projekt je komplexní praktickou úlohou, při níž je aplikováno široké spektrum dovedností žáka. Projekt by měl být týmovou prací. Rozsah a náročnost projektu by měly gradovat ve vyšších ročnících, kdy jsou znalosti žáků na nejvyšší úrovni.

Použití informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením

Využívání ICT ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením je nutno přizpůsobit individuálním potřebám žáka, a to jak ve smyslu druhu nebo typu používaných produktů, tak rozsahu jejich uplatňování. Při posuzování těchto hledisek je nutné mj. vycházet z toho, jakých podpůrných nebo kompenzačních technologií a produktů žák v průběhu předchozího vzdělávání využíval, na jaké úrovni jich využívá a do jaké míry lze toto využívání dále zdokonalovat tak, aby co nejlépe reflektovaly individuální vzdělávací potřeby žáka. Při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu zdravotně postiženého žáka je proto důležité vycházet z odborného hodnocení a doporučení školského poradenského zařízení, jehož je žák klientem, případně dalších odborných pracovišť, která se specializovanými technologiemi pro zdravotně postižené zabývají.

Výrobci prostředků informačních a komunikačních technologií vycházejí vstříc zdravotně postiženým osobám a upravují tyto prostředky pro jejich specifické potřeby. Tělesně a zrakově postiženým lidem je k dispozici široké spektrum hardwarových a softwarových produktů, které usnadňují používání osobního počítače a umožňují jim tak komunikaci se světem, pomáhají jim vzdělávat se i pracovat. V oblasti hardware byly vyvinuty pomůcky pro jednodušší ovládání klávesnice počítačů, nahrazení části klávesnice pohybem myši, úpravy ovládání monitorů a nastavení tiskáren, řada přístrojů je nastavována vzdáleně prostřednictvím připojení k síti. Při potížích s používáním standardního rozvržení klávesnice (QWERTZ)

se používá rozložení klávesnice typu Dvorak. Existují tři rozložení klávesnice typu Dvorak: pro psaní oběma rukama, pro psaní pouze levou a pro psaní pouze pravou rukou. K použití těchto funkcí není zapotřebí žádné zvláštní vybavení. Bylo vyvinuto alternativní vstupní zařízení jako je jednoduchý vypínač nebo vstupní zařízení ovládané nádechem a výdechem pro osoby, které nemohou používat myš ani klávesnici.

Pro potřebu nevidomých a slabozrakých byla vyvinuta komplexní řešení, která umožňují realizovat vstup i výstup dat pomocí externího zařízení pracujícího s Braillovým písmem, navíc v kombinaci s hlasovým výstupem.

V oblasti software již většina operačních systémů má zabudovány usnadňující funkce. Tyto funkce pomohou lidem, kteří mají problémy s používáním klávesnice nebo myši, jsou mírně zrakově postižení či osobám s poškozeným sluchem. Usnadňující funkce je možné nainstalovat spolu s operačním systémem, nebo je lze přidat později z instalačního disku. Vzhled a chování prostředí operačních systémů lze vzhledem k různým omezením zraku a pohybu upravit rovněž pomocí ovládacích panelů a dalších vestavěných funkcí. Patří sem například nastavení barev a velikostí ikon a písma, hlasitosti a chování myši a klávesnice.

Mezi podpůrné aplikace, dostupné pro běžné operační systémy, patří například:

- programy pro osoby s postižením zraku, které mění barvu informací na obrazovce nebo
- informace na obrazovce zvětšují,
- programy pro nevidomé nebo osoby, které nemohou číst. Tyto programy zprostředkují
- informace z obrazovky na externí zařízení v Braillově písmu nebo je převádějí do syntetizované řeči,
- programy, které dovolují „psát“ pomocí myši nebo hlasu,
- software, který umožňuje předvídat slova nebo fráze. Tento software umožňuje rychlejší zadávání textu s menším počtem úhozů na klávesnici.

10. Zásady tvorby školního vzdělávacího programu (ŠVP)¹⁰

Obecné zásady tvorby ŠVP

Školní vzdělávací program (ŠVP) je **stěžejním pedagogickým dokumentem školy**, na jehož základě škola realizuje vzdělávání v daném oboru vzdělání. Je povinnou součástí dokumentace školy.

Tvorba ŠVP je plně v kompetenci ředitele školy, který je odpovědný jak za kvalitu ŠVP, tak za úroveň jeho realizace. ŠVP musí být zpřístupněn veřejnosti. Pro každou formu vzdělávání (denní, večerní, dálkové, kombinované, distanční vzdělávání) bude zpracován ŠVP, a to buď jako samostatný ŠVP, nebo v rámci ŠVP pro jinou formu vzdělávání v daném oboru vzdělání.

Školní vzdělávací program může být zpracován jako standardní (klasický), tj. na základě vyučovacích předmětů a učebních osnov, nebo jako modulový. Škola zváží, který způsob zpracování ŠVP je pro ni vhodnější. Užití modulů je vhodné zejména tehdy, pokud škola chce přispět k individualizaci vzdělávací cesty žáků a nabízet různé formy a možnosti vzdělávání (např. v kontextu celoživotního vzdělávání). Na základě jednoho RVP může škola zpracovat několik ŠVP, např. pro různá odborná zaměření.¹¹

ŠVP bude zpracován:

- v souladu s příslušným RVP a s platnou legislativou;
- komplexně, tzn. že vymezí požadované kompetence absolventa, výsledky a obsah vzdělávání, didaktické postupy uplatňované při realizaci školního vzdělávacího programu a personální, materiální a organizační podmínky nezbytné k dosažení stanovených cílů vzdělávání v daném vzdělávacím programu včetně spolupráce se sociálními partnery při realizaci programu v denní formě vzdělávání;
- pro celé období vzdělávání (všechny ročníky), popř. všechny nabízené formy vzdělávání nebo odborná zaměření;
- tak, aby byl přehledný a poskytoval všechny potřebné informace o vzdělávání v daném programu a aby umožňoval posoudit soulad s RVP;
- tak, aby vytvářel podmínky pro uplatnitelnost absolventů na trhu práce, zvl. v regionu školy, a pro jejich osobnostní rozvoj a připravenost celoživotně se vzdělávat;
- tak, aby vytvářel podmínky i pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků mimořádně nadaných nebo žáků dospělých.

Struktura ŠVP

ŠVP obsahuje tyto části:

- úvodní identifikační údaje;
- profil absolventa;
- charakteristiku vzdělávacího programu;
- učební plán;
- přehled rozpracování obsahu vzdělávání v RVP do ŠVP;
- učební osnovy pro všechny předměty uvedené v učebním plánu nebo vzdělávací moduly, popř. i ukázkou žákovského projektu na podporu rozvoje klíčových kompetencí;
- popis materiálního a personálního zajištění výuky v daném ŠVP a oboru vzdělání (nikoli obecný popis materiálních podmínek školy);
- charakteristiku spolupráce se sociálními partnery při realizaci daného ŠVP.

Úvodní identifikační údaje

¹⁰ Doporučení k tvorbě ŠVP, podrobnější popis ŠVP a jejich dílčích částí a ukázky jsou zpracovány v manuálu Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU.

¹¹ Odborné zaměření je chápáno ve smyslu profilace vzdělávání v daném oboru směrem k určitému okruhu pracovních činností nebo typové pozici apod.; toto zaměření lze uvádět na vysvědčení.

- název a adresa školy, zřizovatel;
- název školního vzdělávacího programu (název může mít motivační charakter nebo vyjadřovat odborné zaměření, musí však být v souladu s profilem absolventa a charakterem oboru vzdělání);
- kód a název oboru vzdělání (dle Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání a dle příslušného RVP); popř. název odborného zaměření pokud není názvem ŠVP;
- stupeň poskytovaného vzdělání;
- délka a forma vzdělávání;
- platnost ŠVP od (datum), podpis ředitele, razítko školy.

Profil absolventa

Profil absolventa poskytuje informace (zaměstnavatelům a úřadům práce, zájemcům o vzdělávání, institucím profesního poradenství aj. zájemcům) o odborných a osobnostních kvalitách absolventa a pracovních činnostech, pro které bude připravován. Odvíjí se od něj koncepce a obsah celého vzdělávacího programu. Specifikuje kompetence absolventa a výsledky vzdělávání vymezené v RVP z hlediska záměrů školy.

Dokument obsahuje:

- název a adresa školy, zřizovatel;
- název ŠVP, kód a název oboru vzdělání, popř. název odborného zaměření;
- popis uplatnění absolventa v praxi (výčet typických pracovních činností, pozic či povolání);
- očekávané kompetence absolventa;
- způsob ukončení vzdělávání a potvrzení dosaženého vzdělání, stupeň dosaženého vzdělání.

Charakteristika vzdělávacího programu

Informace obsažené v charakteristice vzdělávacího programu jsou důležité zejména pro ty, kteří se aktivně podílejí na realizaci programu (tj. pro učitele), ale i pro nadřízené orgány nebo veřejnost a zájemce o vzdělávání. Blíže objasňuje celkové pojetí vzdělávání v daném programu vyjadřující charakter pedagogické koncepce, kterou škola hodlá uskutečňovat. Dále popisuje organizaci výuky, realizaci praktického vyučování, klíčových kompetencí, průřezových témat a dalších vzdělávacích a mimovyučovacích aktivit podporujících záměr školy v daném ŠVP. Charakterizuje způsob a kritéria hodnocení žáků. Stanoví podmínky přijímání ke vzdělávání včetně předpokladů zdravotní způsobilosti, charakterizuje organizaci, formu a obsah přijímacího řízení, kritéria přijetí žáka ke vzdělávání. Charakterizuje obsah a formu závěrečné zkoušky nebo profilové části maturitní zkoušky. Uvádí také, ke kterým volitelným zkouškám společné části maturitní zkoušky bude škola žáky připravovat. V ŠVP pro denní formu vzdělávání charakterizuje přístupy ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných. Charakteristika se zpracovává pro každou nabízenou formu vzdělávání.

Učební plán

Zpracovává se samostatně pro každou nabízenou formu vzdělávání. Obsahuje formou tabulky výčet všech vyučovacích předmětů, popř. modulů, jejich hodinovou dotaci a rozvržení do ročníků, celkové počty vyučovacích hodin (za studium, týdně, v ročníku apod. podle formy vzdělávání) i další aktivity školy, které jsou závaznou součástí vzdělávání (např. sportovně výchovkové aj. kurzy, projektové vyučování, odborná praxe).

Stanoví závaznost vyučovacích předmětů/modulů jejich rozdělením na povinné, volitelné a nepovinné,

formu a podíl praktického vyučování.

Součástí učebního plánu je rozvržení týdnů ve školním roce a, je-li to potřebné, také poznámky, ve kterých škola objasní některé obsahové a organizační aspekty učebního plánu a výuky.

Názvy vyučovacích předmětů škola odvodí od vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů vymezených v RVP (od kurikulárních rámců), popř. si stanoví vlastní název. Název předmětu musí být v souladu s jeho obsahem.

Přehled rozpracování obsahu vzdělávání v RVP do ŠVP

Přehled, zpracovaný nejlépe formou tabulky, ukazuje, jak škola rozpracovala obsah vzdělávání vymezený v kurikulárních rámcích a v časovém rozvržení obsahu vzdělávání do vyučovacích předmětů a jejich hodinových dotací, popř. i do dalších vzdělávacích aktivit.

Učební osnovy nebo vzdělávací moduly

Vyjadřují výsledky a obsah vzdělávání v jednotlivých vyučovacích předmětech, a to v souladu s RVP, profilem absolventa ŠVP, hodinovou dotací o předmětu a se vzdělávacími potřebami a možnostmi žáků (včetně žáků vyžadujících speciální přístup, žáků mimořádně nadaných a žáků dospělých).

Učební osnovy obsahují:

- Název vyučovacího předmětu a počet hodin výuky (v souladu s učebním plánem).
- Pojetí vyučovacího předmětu (preambuli), tj. popis obecných cílů a didaktického pojetí předmětu, přínos k realizaci klíčových kompetencí, průřezových témat a mezipředmětových vztahů, popis metod a forem výuky preferovaných v daném předmětu a způsobu hodnocení žáků.
- Předpokládané výsledky vzdělávání v daném vyučovacím předmětu a jim odpovídající vzdělávací obsah (učivo), jejich rozvržení do ročníků.

Vzdělávací moduly ¹² obsahují:

- vstupní část: název modulu, kód modulu, kódovaně: nominální délka a typ modulu, pojetí modulu; charakteristika modulu (stručná anotace popisující obecný cíl modulu, obsahové pojetí, možnost zařazení ve vzdělávacím programu); vstupní předpoklady požadované (nezbytné) pro studium daného modulu;
- jádro modulu: předpokládané výsledky vzdělávání (výstupní kompetence) v daném modulu, rozpis učiva (obsah modulu), doporučené postupy výuky;
- výstupní část: kritéria hodnocení, doporučené nebo plánované postupy hodnocení, popř. doporučená studijní literatura. K jednomu vyučovacímu předmětu nebo vzdělávací disciplíně se může vztahovat několik samostatných modulů (nebo variant modulů) s různým stupněm samostatnosti a vazbou na jiné moduly i s různou nominální délkou. Proto je součástí modulově uspořádaných vzdělávacích programů kromě (popř. místo) učebního plánu také přehled (matice) rozvržení modulů ve vzdělávacím programu.

¹² Vzdělávací modul je relativně ucelená část vzdělávání nebo vzdělávacího programu, která: má svou vlastní specifikovanou funkci, jasně definované vzdělávací cíle a očekávané výsledky vzdělávání; definuje určitý soubor učebních situací, učebních činností, učební látky apod.; je schopna zapojení do více programů.

11. Základní podmínky pro uskutečňování vzdělávacího programu

Pro uskutečňování vzdělávání v souladu s daným RVP je nevyhnutelné vytvářet vhodné realizační podmínky. Podkladem pro jejich stanovení jsou jak obecné požadavky platných právních norem, tak konkrétní požadavky vyplývající z cílů a obsahu vzdělávání v daném oboru. Pouze ucelený, vzájemně se podmiňující komplex těchto požadavků umožní vytvářet optimální vzdělávací prostředí, které je nutnou podmínkou pro úspěšnou realizaci ŠVP a dosažení stanovených cílů a výsledků vzdělávání.

Základní podmínky pro realizaci vzdělávacího programu jsou v RVP vymezeny v obecné rovině a je úlohou každé školy, aby je konkretizovala ve svém vlastním školním vzdělávacím programu podle potřeb oboru, aktuálních cílů a reálných možností.

Vytváření optimálních podmínek pro uskutečňování školního vzdělávacího programu je potřebné zejména v následujících oblastech:

Základní materiální podmínky

- kmenové (univerzální) učebny pro konkrétní třídy nebo skupiny žáků vybavené víceúčelovým, estetickým a funkčním zařízením;
- speciální učebny pro výuku jazyků, výpočetní techniky, přírodovědných, odborných aj. předmětů, laboratoře a dílny vybavené speciálním nábytkem, přístroji, nástroji, materiálem a pomůckami potřebnými pro realizaci cílů a obsahu vzdělávání stanovených příslušným RVP, popř. dalších plánovaných ve ŠVP, a v kapacitě odpovídající požadavkům BOZP nebo umožňující dělení tříd na skupiny, popř. podle charakteru předmětu umožňující také individuální práci žáků (např. na PC, v dílnách); zařízením pro tělovýchovné aktivity (i přírodní a pronajaté), vybavené bezpečným povrchem, nářadím a náčiním;
- nezbytné prostory pro uložení nářadí, materiálů a učebních a jiných pomůcek a prostory pro přípravnou práci učitele nebo učitele odborného výcviku vybavené odpovídajícím úložným nábytkem;
- další prostory a jejich vybavení nezbytné pro jiné vzdělávací či podpůrné aktivity – prostory pro řízení školy, osobní hygienu a odpočinek žáků i vyučujících, prostory pro stravování, odkládání oděvu a obuvi, prostory pro zájmovou činnost, setkávání žáků celé školy aj.;
- nářadí, materiály, učebnice, didaktická a výpočetní technika, učební pomůcky potřebné pro výuku v jednotlivých oblastech vzdělávání, tělocvičné nářadí a náčiní aj.

Personální podmínky

- odborná a pedagogická způsobilost pedagogických pracovníků, kteří realizují školní vzdělávací program, a plnění dalších kvalifikačních předpokladů nutných k výkonu složitějších, odpovědnějších a náročnějších pedagogických činností a náročnějších řídicích činností;
- soulad vzdělávacích a výchovných činností pedagogických pracovníků s cíli vzdělávání stanovenými zákonem a RVP daného oboru vzdělávání;
- naplňování práva a povinnosti pedagogických pracovníků na další vzdělávání po dobu pedagogické činnosti.

Organizační podmínky

- požadavky školské legislativy na organizaci a průběh středního vzdělávání, a to ve vazbě na formu vzdělávání v teoretickém vyučování, v praktickém vyučování (odborný výcvik, cvičení, učební praxe a odborná nebo umělecká praxe, popřípadě sportovní příprava) a ve výchově mimo vyučování;
- zabezpečení odborné praxe na pracovištích právnických nebo fyzických osob odpovídajících danému oboru vzdělávání;
- realizace požadavků na rozvoj osvěty, výchovy a vzdělávání v oblasti životního prostředí a výchovy ke zdraví v souladu se Státním programem environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a s národním programem Zdraví pro 21. století;
- zprostředkování nejdůležitějších znalostí a dovedností souvisejících s uplatněním žáků ve světě práce a

vybavení žáků kompetencemi, které jim pomohou při rozhodování o jejich další profesní a vzdělávací orientaci;

- rozvoj kompetencí žáků efektivně využívat prostředků informačních a komunikačních technologií při vzdělávání i v osobním a pracovním životě v souladu se státní informační politikou ve vzdělávání;
- akce školy (olympiády a další soutěže vyhlašované a financované v resortu školství), které navazují na výuku;
- programové zařazování problematiky ochrany člověka za mimořádných situací v souladu s právními předpisy pro krizové řízení a civilní nouzové plánování;
- vzdělávání a integrace žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním (pokud je podle školního vzdělávacího programu možné) a žáků vyžadujících jinou speciální péči i podpora žáků mimořádně nadaných.

Podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví při vzdělávacích činnostech

- bezpečnost a ochranu zdraví osob při vzdělávání a při činnostech, které přímo souvisejí se vzděláváním, popřípadě při jiných činnostech, dle platných právních předpisů; zabezpečení odborného dohledu nebo přímého dozoru při praktickém vyučování;
- nezávadný stav objektů, technických a ochranných zařízení a jejich údržbu, pravidelnou technickou kontrolu a revizi;
- zlepšování pracovního prostředí podle požadavků hygienických předpisů a označení nebezpečných předmětů a částí využívaných prostor v souladu s příslušnými normami;
- vytváření a dodržování zvláštních pracovních podmínek mladistvých, které stanovují právní předpisy ke zvýšení ochrany jejich zdraví;
- prokazatelné upozorňování nebo podrobné instruování žáků o možném ohrožení zdraví a bezpečnosti při všech činnostech, jichž se účastní při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním (zejména při praktické výuce a odborné praxi), seznámení se školním řádem, zásadami bezpečného chování, případně s ustanoveními konkrétních právních norem k zajištění BOZP a požární ochrany souvisejících s činnostmi vykonávanou žáky;
- soulad časové náročnosti vzdělávání podle ŠVP s počtem povinných vyučovacích hodin stanovených v rámcovém vzdělávacím programu, který respektuje fyziologické a psychické potřeby žáků, podmínky a obsah vzdělávání;
- ochranu žáků před násilím, šikanou a jinými společensky negativními jevy; –vytváření prostředí a podmínek podporujících zdraví ve smyslu národního programu Zdraví pro 21. století.

12. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných¹³

12.1 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Pojmem žáci se speciálními vzdělávacími potřebami označujeme ve smyslu školského zákona žáky se zdravotním postižením, zdravotním nebo sociálním znevýhodněním.¹⁴ Přístup k výchově a vzdělávání žáků s určitými speciálními vzdělávacími potřebami se v posledních letech radikálně mění, je prosazována tendence k integraci těchto žáků do běžných školních kolektivů, což přispívá jak k jejich socializaci a připravenosti na běžný občanský život, tak k lepšímu přístupu majoritní společnosti k lidem se zdravotním postižením, sociálním či jiným znevýhodněním.

Při zvažování možností a záměrů školy zpřístupnit vzdělávání co nejširšímu spektru žáků a při tvorbě školních vzdělávacích programů je třeba vzít v úvahu zejména:

- charakter oboru vzdělání a požadavků na zdravotní způsobilost uchazeče o vzdělávání vzhledem ke stupni zdravotního postižení nebo zdravotního znevýhodnění, přínos vzdělávání v daném oboru pro sociální uplatnění absolventa i jeho osobní uspokojení,
- možnosti pracovního uplatnění tohoto absolventa v regionu a potřebu úzké spolupráce se sociálními partnery,
- potřebu a způsob úpravy vzdělávacího programu (délky studia, učebních plánů, vzdělávacího obsahu, změnu vyučovacích metod a organizace výuky apod.),
- materiální a organizační podmínky vzdělávání, např. možnosti bezbariérového přístupu do školy, k učebnám, k sociálním aj. zařízením, zajištění speciálních učebnic, speciálních didaktických a kompenzačních pomůcek, možnost snížení počtu žáků ve třídách a skupinách, vytváření samostatných oddělení, studijních skupin nebo jiných organizačních forem pro výuku některých předmětů nebo předmětů speciální pedagogické péče,
- odborné a personální zabezpečení výuky; znalost specifik jednotlivých druhů postižení a zdravotního znevýhodnění, vytvoření vhodných podmínek při přijímání žáků ke vzdělávání a ukončování vzdělávání žáků se zdravotním postižením, znalost
- odpovídajících metod a forem vzdělávání a hodnocení, uplatňování principu individualizace vzdělávání, přehled o vhodných učebnicích a pomůckách, potřeba zvýšení počtu pracovníků např. o speciální pedagogy, asistenty pedagoga, pracovníky zajišťující tlumočnické služby těžce sluchově postiženým žákům atd.,
- způsob přípravy pedagogů, zdravých žáků a jejich rodičů na soužití se žáky se zdravotním postižením (zejména se žáky s těžkým stupněm postižení) nebo sociálním znevýhodněním,
- způsob spolupráce se školskými poradenskými pracovišti, se základními školami, ve kterých žák plnil povinnou školní docházku, s rodiči těchto žáků, popř. se sociálními pracovníky a s občanskými sdruženími zdravotně postižených, se sociálními partnery v regionu školy,
- podmínky dané platnou legislativou (školskou a sociální) pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich sociální ochranu, pro vzdělávání příslušníků národnostních menšin nebo cizinců.

Velmi důležitá je i práce s ostatními žáky a jejich seznámení s problematikou týkající se spolužáků s určitým postižením či znevýhodněním. Při vzdělávání žáků se zdravotním postižením nebo sociálním znevýhodněním je možno využívat pomoci asistentů pedagoga.

12.1.1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním

Do skupiny žáků se zdravotním postižením řadíme žáky s tělesným, mentálním, zrakovým nebo

¹³ Tato kapitola je zpracována obecně pro všechny školy. Zpracování do ŠVP bude záviset na podmínkách školy, druhu postižení či znevýhodnění žáků vzdělávajících se podle ŠVP a organizační formě jejich integrace.

¹⁴ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) § 16a § 17.

sluchovým postižením, žáky s vadami řeči, žáky s autismem, vývojovými poruchami učení nebo chování a žáky se souběžným postižením více vadami. Zdravotním znevýhodněním se rozumí dlouhodobá nemoc, zdravotní oslabení nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování.

Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je **zajišťováno formou** individuální integrace, formou skupinové integrace, ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením („speciální škola“), nebo kombinací uvedených forem¹⁵. Podle potřeb žáků lze obsah vzdělávání rozložit do více ročníků, zvolit odlišnou délku vyučovací hodiny nebo individuální vzdělávací plán¹⁶.

Praktickou část vyučování je nutné uzpůsobit podle individuálních potřeb a možností žáka za použití vhodných kompenzačních pomůcek. Podmínky pro uskutečňování teoretického i praktického vyučování (např. v odborném výcviku) včetně počtu žáků ve třídě, v oddělení nebo studijní skupině jsou stanoveny právním předpisem.

Do ŠVP se zařazují speciální vyučovací předměty a předměty speciální pedagogické péče odpovídající speciálním vzdělávacím potřebám žáků podle druhu postižení. Nezbytnou součástí přípravy na vyučování žáků s tělesným postižením je **úprava prostředí**. To se týká přístupů k budovám školy, vstupů do budov, prostor školy a jednotlivých učeben včetně pracovních míst. Provedené úpravy musí vést k maximální samostatnosti jednotlivých žáků při dodržení požadavků na bezpečnost a ochranu zdraví.

Žáci s mentálním postižením se vzdělávají podle speciálních vzdělávacích programů nebo podle individuálních vzdělávacích plánů (§ 7 vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb.). Integrace do běžných škol vyžaduje mimo jiné odborně připravené pedagogie.

Zrakově postiženým žákům je nutné zpřístupnit obsah jednotlivých předmětů vhodnou formou a vhodnými pomůckami (učební texty přeepsané do bodového písma nebo v elektronické či zvukové podobě, výukové materiály v reliéfní podobě atd.). K písemné komunikaci je vhodné využívat prostředky ICT, v ideálním případě s hlasovým výstupem atd. Praktické vzdělávání je nutno uspořádat s ohledem na budoucí uplatnění na trhu práce, za pomoci dostupných kompenzačních pomůcek a vhodných vyučovacích metod včetně způsobu hodnocení.

V komunikaci **žáků s poruchami sluchu** (neslyšících) je nutno respektovat právo na volbu komunikačního prostředku (znakový jazyk, mluvená řeč, odezírání) a dodržovat při výuce určitá pravidla komunikace se žáky se sluchovým postižením (mluvit směrem ke třídě, používat nákresy, grafy, komentovat neočekávané reakce na sluchové podněty, ověřovat pochopení nových pojmů atd.). Dle typu postižení a omezení ve verbální složce řeči je nutno volit jiný způsob komunikace, zkoušení atd. Je vhodné zpřístupnit žákům výukové texty v počítačové podobě. Samotné jazykové vzdělávání žáků (ve znakovém jazyce, v českém i cizím jazyce) by mělo být zajištěno odborně připraveným učitelem; zejména učitelé českého a cizích jazyků by měli být obeznámeni se specifickými metodami jazykového vzdělávání těchto žáků. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat písemným projevům žáků, zejména projevům sloužícím k jejich hodnocení, neboť může dojít k formálním chybám a zkreslení průkaznosti znalostí žáků. Důležitá je spolupráce se specializovanými pracovišti, popř. zajistit tlumočení do znakového jazyka. Významné je vybavení škol a tříd (televize s teletextem, video kopírující i skryté titulky, odhlučnění tříd, komunikace s učiteli mobilním telefonem – SMS, indukční smyčka ve třídách atd.).

Žáci s **autismem** jsou velmi specifickou skupinou osob s postižením. Zařazení žáků s autismem záleží na mentální úrovni žáka, na projevech chování, na způsobu komunikace atd. Při jejich začleňování je nutno dodržovat určité zásady (strukturu prostředí, místa a času, konkretizaci požadavků a vizualizaci maximálního možného množství informací). V některých případech je vhodné vytvářet malé skupinky žáků s autismem a vzdělávat je pomocí strukturovaného vyučování jak v praktické části, tak v části teoretické.

Žáci se **specifickými vývojovými poruchami učení** (dyslexií, dysgrafií, dysortografií aj.) jsou většinou průměrně, ale často i nadprůměrně nadaní. Počet žáků s těmito obtížemi je velmi vysoký, a proto je nutné věnovat této problematice zvýšenou pozornost. Žáci se specifickými poruchami učení jsou významně

¹⁵ Vyhláška MŠMT č. 73/2005 S. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

¹⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., § 16, odst. 6 a § 18; vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., § 7.

ohrožení školní neúspěšností a dalšími riziky vzniku sociálně patologických jevů, neboť postižení je skryté. Je třeba, aby pedagogové byli dobře informováni o možných úskalích ve výuce, o individuálních potřebách konkrétního žáka. Je nutné volit vhodné metody a formy výuky a hodnocení (individuální tempo, nahrazení psaní dlouhých textů testy, speciální formy zkoušení aj.) a v některých případech i kompenzační pomůcky (počítače – korektury textu, barevné čtení, grafické počítačové programy aj.). Žáci by měli přicházet ze škol poskytujících základní vzdělání s vytvořeným systémem nápravných postupů, kompenzačních postupů a pomůcek atd. Jejich respektování, rozšiřování a modifikace jim napomůže absolvovat úspěšně studia v plném rozsah. V některých případech se mohou objevit problémy v chování, které je možné vhodnými výchovnými postupy zvládnout.

12.1.2 Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním

Sociálním znevýhodněním se podle §16 odst. 4 školského zákona rozumí rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, postavení azylanta a účastníka řízení o poskytnutí azylu.

Ve středním odborném vzdělávání se setkáváme s těmito žáky zejména v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti. Na druhé straně ne všichni žáci pocházející z rodiny s nižším sociálním postavením nebo z rodin imigrantů a azylantů vyžadují speciální přístup ve vzdělávání, neboť zvládají učivo a požadavky na ně kladené bez větších potíží. Vždy je třeba vycházet z konkrétní situace a vzdělávacích schopností a potřeb žáka.

Zatímco u žáků s rizikovým chováním se bude jednat především o volbu vhodných výchovných prostředků a úzkou spolupráci se školskými poradenskými zařízeními, sociálními pracovníky a jinými odborníky, specifické vzdělávací potřeby žáků z odlišného sociálně kulturního prostředí se mohou promítnout i do obsahu vzdělávacího programu, metod a forem výuky i způsobu hodnocení žáků. Žáci z jiného kulturního prostředí mohou mít např. komunikační problémy (nedostatečné znalosti češtiny, problémy s osvojováním nové slovní zásoby včetně odborné terminologie, s porozuměním výkladu učitele nebo čtenému textu apod.), nebo nedostatky „polytechnického“ a psychomotorického charakteru v důsledku jiných životních zkušeností, což může činit problémy v praktickém vyučování, zejména v odborném výcviku. Chování těchto žáků může být ovlivněno jinými kulturními, náboženskými nebo rodinnými tradicemi, etickými normami a hodnotami.

Všichni pedagogičtí pracovníci, ale i ostatní žáci, by se měli seznámit se sociálně kulturními zvláštnostmi žáků, aby byli schopni lépe pochopit jejich projevy a problémy a volit vhodné vyučovací metody a společenský přístup k nim. Pokud se ve škole vzdělává více žáků z odlišného sociálně kulturního prostředí, je možné zřídit funkci asistenta pedagoga znalého příslušné komunity, který pomáhá učitelům i žákům při výuce a vzájemné komunikaci a zejména při komunikaci s rodinami těchto žáků. Rovněž je vhodné ustavit pro tyto žáky studijního poradce nebo konzultanta. Na druhé straně přítomnost těchto žáků ve škole může být přínosem pro ostatní žáky, pedagogy a další pracovníky školy. Lze ji vhodně využít k realizaci multikulturní a občanské výchovy i k rozšíření kulturního povědomí žáků.

Problémem, se kterým se setkáváme zvláště ve středních odborných učilištích, je nízký zájem žáků o vzdělání a předčasné odchody ze vzdělávacího procesu. To klade vysoké nároky na všechny učitele z hlediska motivace a výchovy žáků i z hlediska vytváření pozitivního klimatu ve škole. Prostředkem k řešení těchto problémů může být nejen větší aktivizace žáků ve vyučování nebo intenzivní práce výchovných poradců s těmito žáky, ale také úzká spolupráce školy se školskými poradenskými zařízeními a zvláště se sociálními partnery v regionu.

Soustavnou a cílenou pozornost je třeba věnovat prevenci nežádoucích sociálních projevů v chování žáků.

12.2 Vzdělávání mimořádně nadaných žáků

Podpora mimořádně nadaných žáků je žádoucí nejen vzhledem k žákům samotným, ale má zásadní význam pro společnost. Zejména v odborném školství, které připravuje budoucí odborníky v oblasti techniky, technologií, životního prostředí a aplikovaných přírodních věd, je žádoucí podchytit nadané žáky (dívky i chlapce) a soustavně s nimi pracovat. Přitom se nemusí jednat pouze o žáky z oborů poskytujících

střední vzdělání s maturitní zkouškou, ale i v oborech poskytujících střední vzdělání s výučním listem najdeme žáky, kteří svými vědomostmi, dovednostmi nebo zájmem o obor převyšují ostatní. Nemusí se sice jednat

o žáky mimořádně nadané, ale i tyto žáky je třeba podchytit a individuálně s nimi pracovat. Rovněž tak je žádoucí věnovat specifickou pozornost nadaným dívkám, zvláště v technických oborech.

Mezi mimořádně nadané žáky tedy nepatří pouze žáci s mimořádnými schopnostmi uměleckými nebo pohybovými, ale i žáci, kteří prokazují mimořádně vysokou úroveň výkonů ve všech, nebo pouze v určitých činnostech či oblastech vzdělávání, projevují v těchto činnostech vysokou motivaci, jsou v nich cílevědomí a kreativní. Na druhé straně mohou mít řadu problémů při zvládnání studia i v sociálních vztazích. Zatímco v činnostech, pro které mají mimořádné nadání nebo o které mají vysoký zájem, vykazují vynikající výsledky, mohou v jiných činnostech nebo vzdělávacích oblastech prokazovat průměrné nebo slabé výsledky. Příčinou může být to, že se neumějí efektivně učit, podceňují procvičování a opakování učiva nebo řešení jednoduchých úkolů, preferují vlastní tempo a způsob učení, zatímco společné tempo a frontální způsob výuky je zpomalují a demotivují aj. Mimořádně nadaní žáci se projevují jako výrazné osobnosti, což ovšem může mít svá negativa, zejména v sociálně komunikativní oblasti. Mohou mít také problémy v sebepojetí a sebehodnocení, jsou citliví na kritiku a hodnocení druhých, obtížně navazují vztahy s druhými lidmi.

Ne vždy jsou tito žáci přijímáni svým okolím pozitivně, a to jak spolužáky, tak učiteli. Konflikty s učiteli mohou vznikat nejen proto, že žák některé předměty nepovažuje za významné, ale i proto, že svými vědomostmi a schopnostmi i neustálým zájmem o obsah výuky převyšuje učitele nebo narušuje vyučování. Problémy v komunikaci se spolužáky mohou přerůst v šikanu nadaného žáka, nebo naopak v přizpůsobení se skupinovým normám a snížení výkonnosti i dalšího rozvoje žáka.

Je tedy důležité nejen zjistit, v čem žák vyniká, ale i jaké má nedostatky a problémy, a tomu přizpůsobit práci s ním. Rovněž je důležité, aby škola znala vývoj žáka již na základní škole, dosavadní způsob práce se žákem i rodinné prostředí. Významná je spolupráce všech učitelů, kteří mimořádně nadaného žáka vyučují.

Ve výuce těchto žáků je vhodné využívat náročnější metody a postupy, problémové a projektové vyučování, samostudium, práci s informačními a komunikačními technologiemi aj. Žáci by měli být také vhodně zapojováni do skupinové výuky a týmové práce (jako vedoucí i jako členové), vedeni k co nejlepším výkonům i v předmětech, na které nejsou orientováni.

Škola může umožnit těmto žákům rozšířenou výuku některých předmětů, vytvářet skupiny těchto žáků s přizpůsobeným tempem a metodami výuky, popř. umožnit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Ředitel školy může, za podmínek daných školským zákonem, přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku.

13. Využití rámcových vzdělávacích programů ve vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých začíná být v současné době stále více ovlivňováno koncepcí celoživotního učení, která představuje zásadní změnu v pojetí celého vzdělávacího systému. Celoživotní učení se stále více stává nedílnou součástí způsobu života člověka. Systém celoživotního učení, který se postupně začíná vytvářet a realizovat, umožní plynulé přechody, kooperaci a popřípadě i překrývání mezi oblastmi zahrnujícími vzdělávání, zaměstnání, resp. podnikání, mezi formálním, neformálním a informálním učením.

Dlouhodoběji očekávané změny v odvětvové struktuře naší ekonomiky se začínají projevovat právě v požadavcích na celkově vyšší úroveň kvalifikovanosti dospělých. Důraz se především klade na kvalifikace obecnější, oborově nspecifické povahy, jako jsou např. znalosti a dovednosti z oblasti informačních technologií, ovládnání cizích jazyků, komunikativní kompetence, kompetence učit se, spolupracovat s druhými, pracovat v týmu apod. Jen spolu s tímto společným základem jsou uplatnitelné kvalifikace oborově specifické, které jsou mnohem více závislé na situaci na trhu práce i na vývoji nových materiálů a technologických procesů. U obojího druhu kvalifikací je zapotřebí stále více počítat s jejich

změnami v průběhu produktivního života jednotlivce. Koncepce rámcových vzdělávacích programů ve stávající podobě je zaměřena především na děti a mládež, a to zejména z hlediska obecných cílů vzdělávání. Denní forma studia je pro dospělé přitom vhodná pouze výjimečně. Dospělí musí pro své vzdělávání využívat jiné možnosti a formy vzdělávání – večerní, dálkové, individuální a formy spojené s možnostmi informačních a komunikačních technologií (např. distanční vzdělávání). Právě informační a komunikační technologie mohou sehrát ve vzdělávání dospělých významnou roli.

Při koncipování vzdělávání dospělých podle RVP je třeba zohlednit i specifické rysy této kategorie žáků:

a) Specifika funkcí a cílů vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých plní nejen funkci kvalifikační, kdy jde o vzdělávání určené k dodatečnému získání prvotní kvalifikace, či o zvyšování kvalifikační úrovně v oboru, případně k úplné změně kvalifikace (rekvalifikace) již dříve získané, ale také funkci inovační nebo specializační. Vede také k získání stupně vzdělání potřebného pro přístup k dalšímu vzdělávání na vyšší úrovni.

b) Situační specifika vzdělávání dospělých

Situační specifika jsou spjata jak s rodinným, tak s pracovním a společenským životem dospělých. Vznikající vzdělávací programy musí tudíž citlivě reagovat na obecnou situaci dospělých a jejich individuální vzdělávací potřeby, a to jak z hlediska obsahu vzdělávání, tak i z hlediska odpovídajících metod výuky, kontroly studia apod. V obsahu vzdělávání je především třeba zvažovat vhodnost celé řady všeobecně vzdělávacích obsahů, které jsou často mechanicky převzaty z programů počátečního vzdělávání, a tudíž neodpovídají znalostem ani životním zkušenostem dospělých. Podobně pokud jde například o hodnocení výsledků studia; i zde je zapotřebí větší individualizace, a to umožněním individuálního tempa učení nebo individualizací závěrečného hodnocení dospělých žáků.

c) Osobnostní specifika dospělých a jejich vliv na výuku

Situační specifika vzdělávajících se dospělých do jisté míry korespondují s problematikou jejich specifických osobnostních. Obecně lze k osobnosti dospělých žáků říci, že zpravidla bývají zralejší, celkově zkušenější, a proto také cílevědomější a spolehlivější než děti nebo mládež. Naproti tomu bývají často citlivější na případné studijní neúspěchy či selhání ve zkuškových situacích. Z obojího důvodu u nich obecně pozorujeme vyšší samostatnost a vycházíme z ní i při vymezení partnerských rolí učícího se a učitele, kdy učitel působí především jako konzultant a rádce při samostatné práci.

Základním rysem učitele dospělých by měl být taktní zájem o žáky spojený se snahou pochopit jejich těžkosti a zábrany související s výukou nebo učením. Podmínkou jeho práce je úcta k dospělému žákovi při respektování jeho osobnosti, zájmů, schopností, ale i jeho vlastních představ o sobě samém. S žákem jej

spojuje společný učební cíl, který je realizován výhradně na základě jejich partnerství a spolupráce. Učitel tomu musí přizpůsobovat svou roli ve třídě i postupy práce při vyučování. Nemusí pak vadit ani vyšší věkový rozdíl mezi mladším učitelem a žákem, který ale musí být zároveň podložen empatií a pedagogickým taktem učitele. U dospělých v pozdějším aktivním věku je třeba nezřídka také počítat s fyziologickým zhoršením zraku či sluchu a preventivně tomu přizpůsobit všechny relevantní podmínky výuky (volba učebny, její uspořádání z hlediska moderních forem výuky, materiálně-technické vybavení pro potřeby výuky a samostudia atd.). Základním didaktickým principem, který by se měl naučit respektovat každý vyučující, je oprostít se od snahy dospělého žáka vychovávat a formovat, neboť každý dospělý se vzdělává sám. V pedagogické praxi jsou nejvýznamnější ty principy, které by měly mít vliv na konkrétní výuku, tj. na vyučování na straně učitele a učení se na straně žáka. Nejčastěji jsou zmiňovány principy vědeckosti, spojování teorie s praxí, participativnosti, soustavnosti, přiměřenosti, individuálního přístupu, názornosti a trvanlivosti.

Pokud jde o didaktické metody, ty se uplatňují za konkrétních učebních podmínek a jsou úzce spojeny s naplňováním vzdělávacích cílů a s obsahem vzdělávání. Neexistuje optimální didaktická metoda, každá má svoje výhody a nevýhody, silné nebo slabé stránky. Oblast vzdělávání dospělých by měla být průnikem klasických školských metod a vhodně zvolených metod jiných, které byly vyvinuty především pro další profesní vzdělávání. Významný podíl zde má samostudium žáků, proto by ve výuce měla být věnována náležitá pozornost metodám učení se. Významným prostředkem ve vzdělávání dospělých budou prostředky informačních a komunikačních technologií, které umožňují žákům získávat informace pro samostudium a pro průběžnou komunikaci žáka se školou z domácího prostředí.

d) Specifika vzdělávání dospělých při tvorbě ŠVP

Specifiku dospělých účastníků vzdělávacího procesu bude třeba mít na zřeteli především při aplikaci rámcových vzdělávacích programů do školních vzdělávacích programů, a to zejména ve vztahu k některým jejich typickým stavebním kamenům. Jedním z takovýchto prvků, kde má vzdělávání dospělých svá specifika, jsou klíčové kompetence. Zatímco děti a mladiství si v průběhu vzdělávacího procesu vědomosti, dovednosti a postoje odpovídající klíčovým kompetencím teprve vytvářejí, u dospělých, díky jejich životním a profesním zkušenostem, by měla být valná část z nich odpovídajícím způsobem již utvořena. Měli bychom se tedy zaměřit na ty z nich, kde tomu tak doposud není, popřípadě je funkčně rozvíjet, jak to vyžaduje výkon povolání nebo pracovní pozice, pro které se připravují.

Poněkud jiná situace je u průřezových témat. I když tato témata mají výrazně formativní charakter, ani ona by neměla být ve vzdělávání dospělých zcela opomenuta, především témata Člověk a životní prostředí a Informační a komunikační technologie. Ve školním vzdělávacím programu budou průřezová témata zohledněna v rámci konkrétních vyučovacích předmětů tak, aby odpovídala věku a zkušenostem dospělých a zprostředkovávala jim nové a aktuální poznatky. Bude vždy záležet na odhadu, resp. empatii příslušného vyučujícího, aby dospělý vhodným a odpovídajícím způsobem seznámil s těmi poznatky, které jsou pro ně nové, a tedy významné.

Požadavky na cíle a obsah vzdělávání stanovené v rámcovém vzdělávacím programu jsou závazným východiskem i pro tvorbu školního vzdělávacího programu pro vzdělávání dospělých. Rámcové vzdělávací programy vymezují i formy a rozsah výuky a umožňují škole vypracovat samostatný ŠVP pro jednotlivé formy vzdělávání, které chce realizovat, nebo koncipovat školní vzdělávací program modulově, neboť modulový přístup umožňuje individualizaci vzdělávání, a je proto vhodný právě v oblasti celoživotního učení dospělých. Rámcové vzdělávací programy v části vymezující odborné kompetence absolventa, požadované výsledky odborného vzdělávání a příslušný obsah by mohly být východiskem i pro formy vzdělávání, které nevedou k získání stupně vzdělání (např. pro vzdělávání směřující k získání dílčích kompetencí, pro rekvalifikace apod.).